

ROVNOST JAKO MÍSTO PAMĚTI

Tato populárně–naučná výstava vznikla z iniciativy Spolku Politictí vězni.cz a Novinářského inkubátoru na jaře 2023. Jejím cílem je seznámit návštěvníky s historií někdejšího trestaneckého pracovního tábora a dolu Rovnost a zároveň je upozornit na zdejší poslední dochovanou budovu: důlní řetízkovou šatnu (takzvanou Řetízárnu). V roce 2022 byla stavba zakoupena Spolkem Politictí vězni.cz a jeho členové od té doby usilují o její záchranu a postupnou přeměnu v malý památník a současně komunitní a vzdělávací centrum.

Dvanáct výstavních panelů představuje širší kontext existence tábora Rovnost, dochované pozůstatky i vybrané příběhy vězňů, jejich každodenní nebo výjimečné vzdorné aktivity, ale též tragické události, jež je provázely.

Jejich vězňů a mnohdy i trýznitelů na výstavě zastupuje téměř mytologická postava náčelníka tábora Rovnost z let 1951–1954. Jeho postava se úzce váže k nedaleko stojícímu takzvanému Palečkovu hradu, o kterém kromě různých legend fakticky víme stále velmi málo. Přichozím zároveň ukážeme, že dějiny Rovnosti neskončily zrušením tábora – proto výstavu zakončuje vize záchrany Řetízárny.

Výstava je rovněž pozvánkou ke sledování prvních kroků její přeměny.

Důl a pracovní tábor Rovnost

Důl Rudolfova jáma byl založen roku 1792. Roku 1850 byl přejmenován na Werner, podle geologa a mineraloga Abrahama G. Wernera (1749–1817). Až po roce 1945 získal jméno Rovnost, které mu zůstalo dodnes. Důl Rovnost je s celkovou hloubkou 707,7 metru nejhlubším dolem jáchymovského revíru. Na XII. patře byl překopem spojen s dolem Svornost. Důl byl zdrojem první terapeuticky využívané radioaktivní vody (takzvané Štěpovy prameny).

Za druhé světové války byli na dole Werner nasazeni francouzští a sovětské váleční zajatci. Po válce se Jáchymov stal strategicky významným zdrojem uranové rudy pro sovětský jaderný program. Uvádí se, že první sovětská jaderná bomba obsahovala štěpný materiál pocházející právě z Jáchymova. Během několika let došlo k rozmachu těžby, který si vynutil obrovské množství pracovních sil. Proto bylo v letech 1946–1950 na těžbu nasazeno několik tisíc německých válečných zajatců, rozmístěných do několika táborů, a to včetně Rovnosti. V průběhu této doby proběhl v Československu komunistický převrat, jehož následkem bylo i nasazení desítek tisíc vězňů, jejichž práci intenzivní těžba vyžadovala. Mezi nimi byli jak političtí vězni, tak kriminální vězni a trestanci odsouzení za kolaboraci.

Nápravně pracovní tábor Rovnost I (krycí označení „P“) byl po německých zajatcích převzat v roce 1949. Podobně jako v případě tábora Eliáš I byl starý tábor Rovnost I roku 1950 zrušen a nahrazen mnohem větším táborem Rovnost II. Přispělo k tomu i to, že stál na haldě vytěženého materiálu obsahující stále značné množství uranu. Rovnost II byla velkým táborem a společně s táborem Nikolaj a úpravou uranové rudy ve Vykmanově patřila k táborům s nejtvrdějším režimem. Roku 1951 v ní bylo umístěno více než 1 300 vězňů. Rovnost II byla zrušena roku 1961, a to jako poslední nápravně pracovní tábor na Jáchymovsku.

Řetízková šatna dolu Rovnost neboli Řetízárna

Poslední, v původním stavu dochovaná stavba z areálu dolu Rovnost byla postavena kolem roku 1956. Horníci se v ní převlékali do pracovního oblečení (fáráků), které bylo u stropu zavěšeno na kladkách, aby tam lépe proschlo. Na jednom konci ocelového lanka byl umístěn řetěz a na něm hák k zavěšení oděvu. Lanko jezdilo ve dvou kladkách na dosud patrných kolečkách navařených na vaznicích uvnitř hlavní haly Řetízárny. Odtud je odvozen dnešní název budovy. Stavbu cihlové šatny na Rovnosti doplňovala budova dřevěné šatny, na kterou navazovala. Tento objekt se nedochoval. Řetízárna je jedním z posledních autentických pozůstatků uranové horečky padesátých let 20. století.

Řetízkové šatny jsou běžným typem důlního objektu a nalezneme je i mimo jáchymovskou oblast, například v Hornickém skanzenu Mayrau ve Vinařicích u Kladna, v dole Michal v Ostravě–Michálkovicích nebo dole Anselm, jenž je součástí Lanek Parku v Ostravě–Petřkovicích.

ČLENOVÉ SPOLKU A DOBROVOLNÍCI PŘI UKLÍZENÍ ŘETÍZKÁRNY.
FOTO: BARBORA DUORÁKOVÁ

KONTAKT E info@politicalprisoners.eu W www.politictivezni.cz W www.retizkarna.cz FB SpolekPolitictiVezni FB retizkarna

HLAVNÍ AUTOŘI VÝSTAVY
Tomáš Bouška, Michal Louč

DALŠÍ AUTOŘI VÝSTAVY

Barbora Čiháková, Jakub Jelen, Jiří Kabelka, Tereza Kabelková, Pavlo Kryshenyk, Josef Laštovička, Petra Loučová, Ondřej Malina, Klára Pinerová, Přemysl Štych

PARTNEŘI VÝSTAVY

Karlovarský kraj, Národní památkový ústav v Lokti, Vojenský geografický a hydro-meteorologický úřad Dobruška, Ústřední archiv zeměměřičství a katastru, Katedra archeologie Filozofické západočeské univerzity v Plzni, Katedra aplikované geoinformatiky a kartografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy

PODĚKOVÁNÍ

Těto výstavě dala vzniknout rostoucí komunita dobrovolníků, kterým patří hlavní poděkování za autorský podíl, instalaci i logistickou podporu expozice.

Za finanční podporu záchrany Řetízárny děkujeme individuálním dárcům, sponzorům i institucionálním partnerům. Díky patří také pamětníku a bývalému politickému vězni Zdeňku Mandrholcovi s rodinou, který nám pravidelně vyjadřuje podporu.

PAKLIŽE VÁS VÝSTAVA ZAUJALA,

uvítáme váš názor, podněty i doplnění k jednotlivým výstavním panelům. Máte-li k dispozici pamětnické vzpomínky, předměty či jiné střípky paměti Rovnosti a/nebo Řetízárny, kontaktujte tým záchrany Řetízárny. Odborně je zpracuje a zařadí do chystané mozaiky příběhů budoucí expozice Řetízárny.

POMOŽTE ZACHRÁNIT ŘETÍZKOVOU ŠATNU NA ROVNOSTI

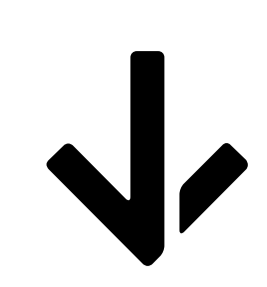
Spolek Politictí vězni.cz spolu s přáteli a partnery usiluje o rekonstrukci budovy z prostředků transhraničního programu Interreg Česko – Sasko. V jeho rámci musí předložit vlastní kofinancování ve výši nejméně dvou milionů korun.

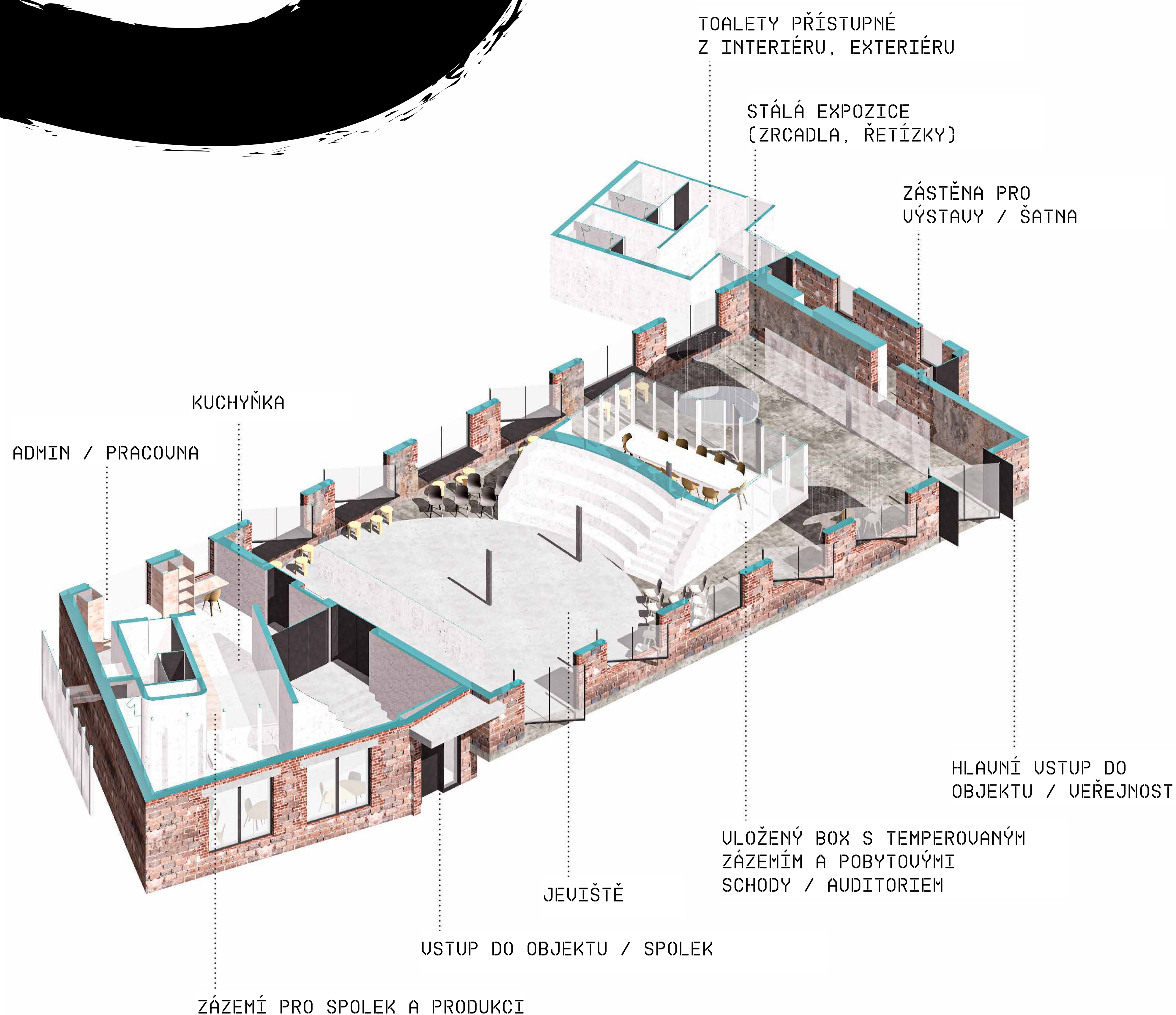
Prosíme Vás tedy touto cestou o podporu této iniciativy libovolnou částkou prostřednictvím uvedeného QR kódu nebo klasickým bankovním převodem na následující účet: **5976831001/5500** se sdělením „**ZÁCHRANA ŘETÍZKÁRNY**“. Za Vaš finanční dar Vám ochotně vystavíme darovací smlouvu.

DĚKUJEME! VÁŽÍME SI KAŽDÉ VAŠÍ POMOCI.

SPOLEČNÁ VIZE - ZÁCHRANA ŘETÍZKÁRNÝ

Slovo architektů

Jestliže jsou budovy nositeli vzpomínek, tak je jedním z posledních pamětníků pracovního tábora Rovnost budova Řetízárny.

Obnažená konstrukce, oprýskané stěny a kolečka kladek na řetízky, symbolizující nekonečnou práci v trestaneckých pracovních táborech. Fragmenty, které se stávají stavebními kameny našeho návrhu.

Dům je pamětník a my mu svými zásahy pomáháme vytvořit zázemí pro vyprávění osudů a příběhů. Exteriér, poznamenaný okolními vlivy, konzervujeme a navrhujeme nový krov s průsvitnou střešní krytinou.

Vytváříme jevištní prostor, temperované zázemí s auditoriem a víceúrovňová pracovní místa. Doplnujeme zázemí pro spolek i návštěvníky.

Do interiéru vstupujeme jednoduchým tvaroslovím ve zdánlivě iracionální rovině tak, aby smyslové vnímání návštěvníka při jeho cestě domem vzbuzovalo emoce. Cinkání řetízků, hra se světlem a zákoutí jsou zdejšími průvodci.

Příběh kotvíme stálou expozicí ze zrcadel, řetízků a mapou tábora na povrchu podlahy. Dvě vodící linie pro průvodce příběhem Řetízárny.

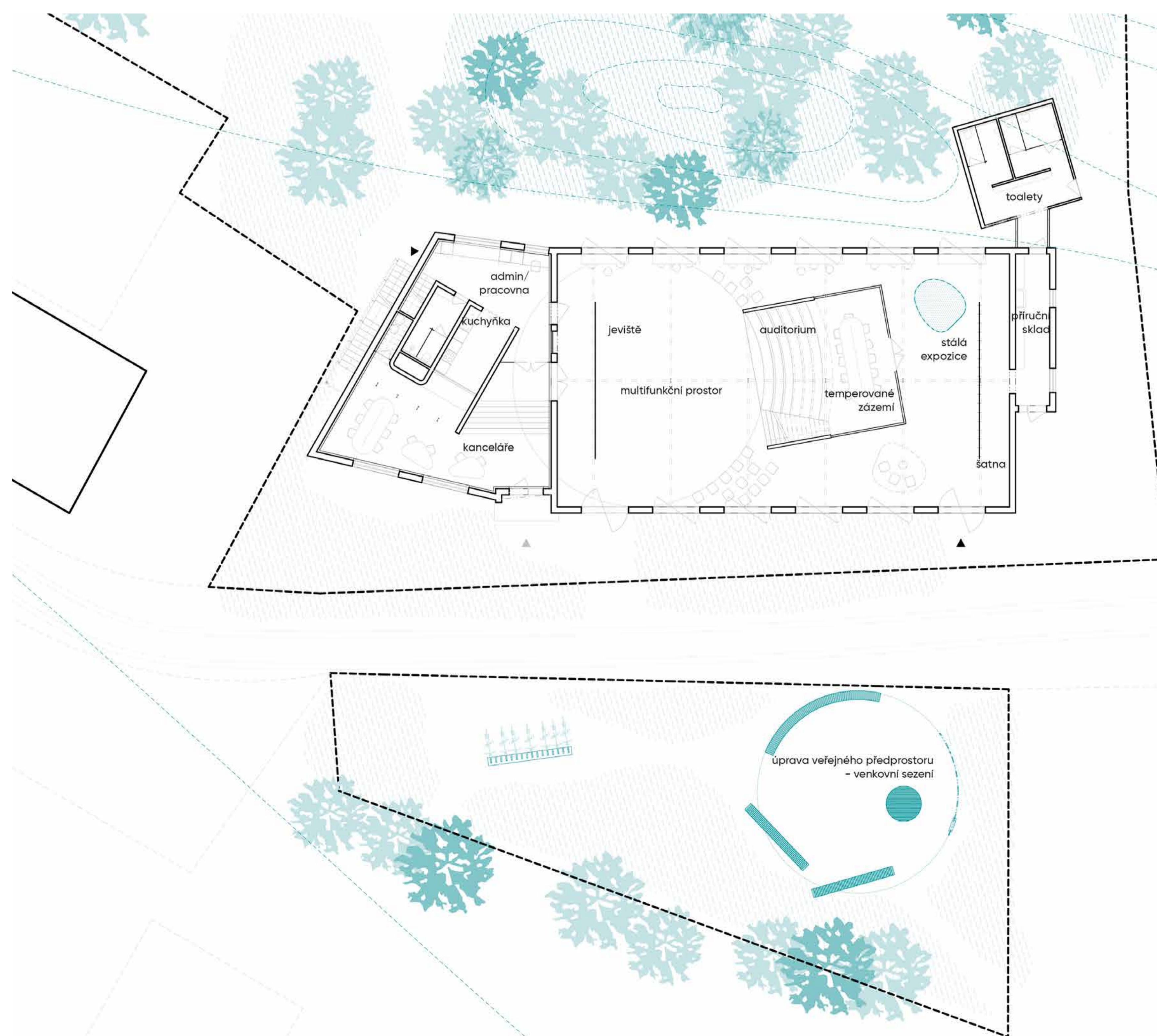

Studio COSMO – autoři architektonické studie záchrany Řetízárny

Jsme architektonický ateliér vedený architektkou Terezou Kabelkovou a Jiřím Kabelkou. Spolu s naším týmem architektů se věnujeme rozmanitým měřítkům – od interiérů po urbanismus.

Věříme, že každý projekt si zaslouží silný příběh. U každého se tak v prvních fázích soustředíme na nosný koncept, respekt k okolí a především na naplnění snů klienta. Úzká spolupráce s klientem je pro nás klíčová.

V dalších fázích projektu dbáme na naplňování vize do nejmenšího detailu, hlídáme kvalitní realizaci za přispění stálého týmu našich spolupracujících specialistů.

↓ PŘEHLEDOVÉ MAPY

Umístění táborů vycházelo především z potřeby vězeňské pracovní síly v dostatečné blízkosti k dolům, což platí i pro starší zajatecké tábory, na které mladší vězeňské areály často navazovaly.

Horské podmínky, které výrazně ztěžovaly život v táborech, jsou zřejmé i z výškového členění celého komplexu jáchymovských táborů.

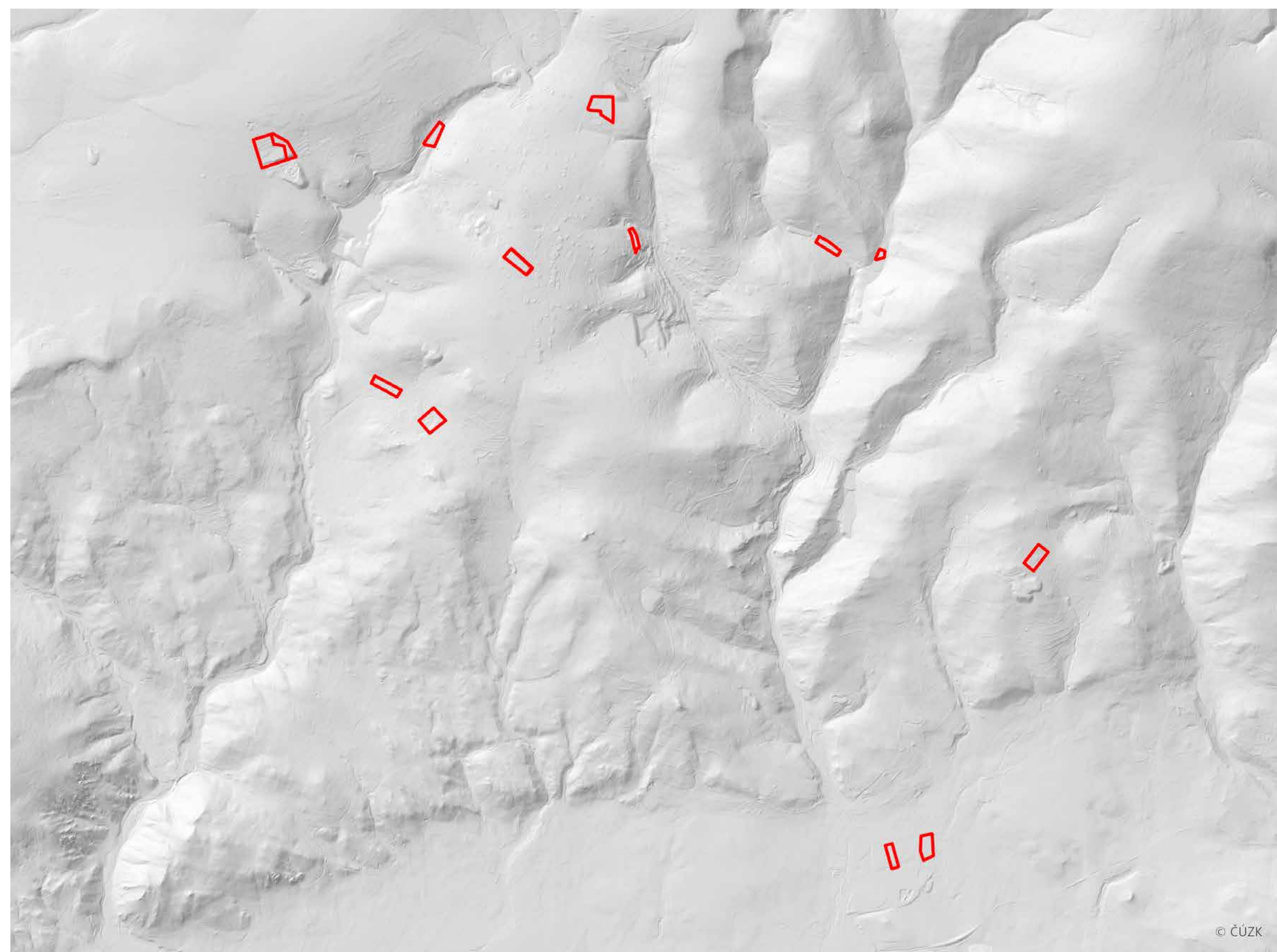
Rozsah plochy jáchymovských pracovních táborů byl značný. Přestože častou dobovou výtkou k jejich provozu byly stísněnost a nedostatek místa, jednalo se plošně o velké areály. Tuto skutečnost si můžeme lépe uvědomit, pokud plochy táborů vyrovnáme kolem Václavského náměstí v Praze.

FOTO: ÚSTŘEDNÍ ARCHIV ZEMĚMĚŘICTVÍ A KATASTRU

Dvojice ploch ve spodní části obrázku představuje vězeňská zařízení Vykmanov, která již nebyla v horách. Jsou to místa zpracování uranové rudy a jejího odvozu po železnici. Zároveň zde byl ústřední tábor, kterým procházeli vězni přidělení na Jáchymovsko.

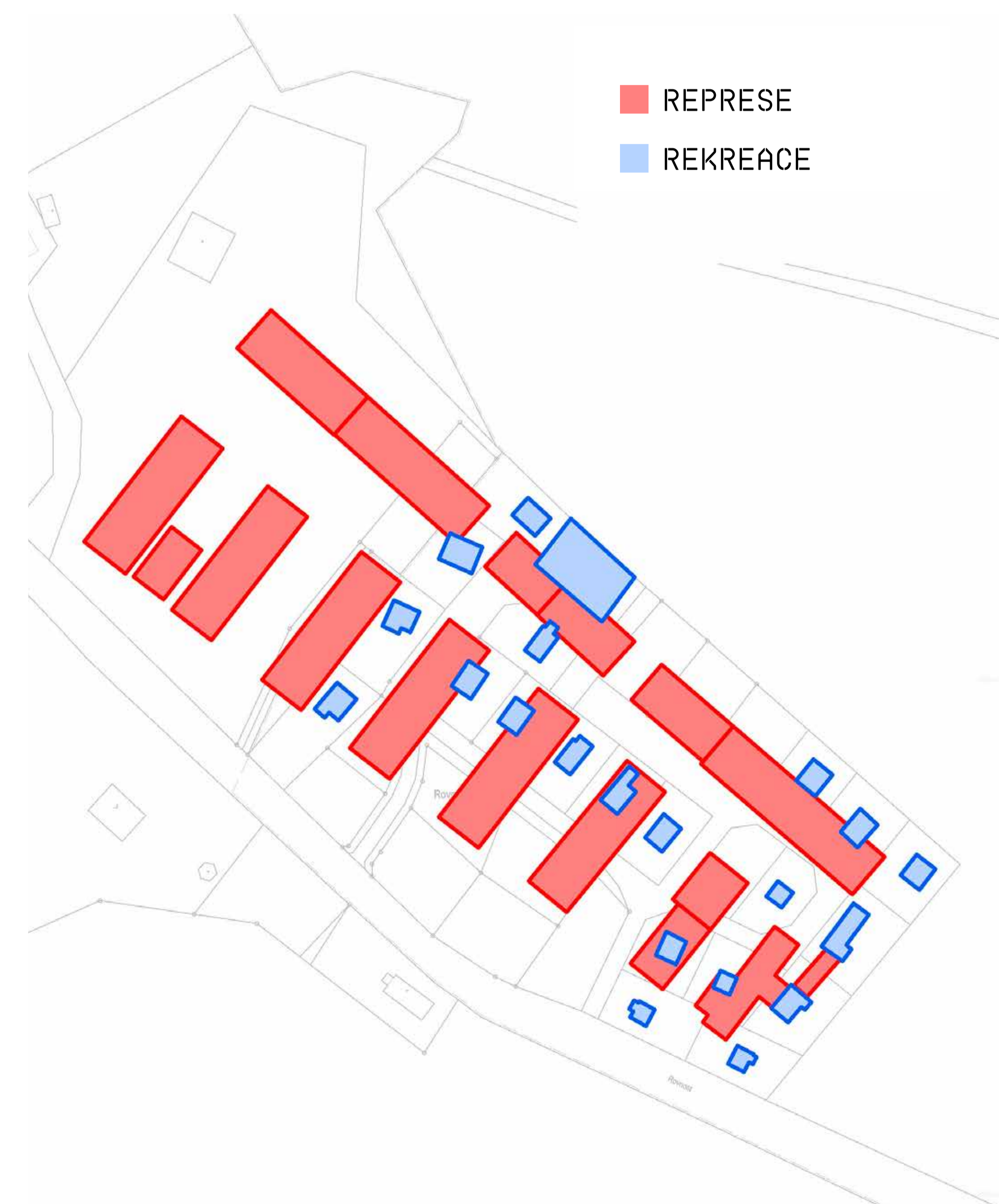

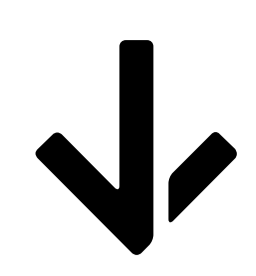
V místě zaniklých jáchymovských dolů a táborů se nezdá přejít k rekreačnímu využití vězeňských areálů. Snad tomu napomohl fakt, že postupný útlum provozů zanechal do jisté míry otevřenou horskou krajinu a mnoho volných objektů.

Likvidace táborů mohla mít charakter postupného rozebírání (Stará Mariánská), výrazné redukce zástavby celého důlního provozu (Bratrství) nebo jako v případě Rovnosti plošné likvidace.

Postupná přeměna areálu Rovnosti v chatovou osadu stále čeká na historické zpracování. Část tábora nicméně zastavěna nebyla a podle charakteru terénu čitelného z dat se zdá, že zde zůstaly základy domů.

Archeologie má tedy stále šanci přidat do historie Rovnosti další kapitoly.

ZRUŠENÍ TÁBORA ROVNOST

Ve druhé polovině padesátých let intenzita těžby uranu na Jáchymovsku postupně klesala. Rušeny byly jednotlivé tábory. Z pracovních táborů v okolí Jáchymova existovaly nejdéle Mariánská a Rovnost, zrušené 1. dubna a 1. června 1961. Poslední vězeňská směna fárala na šachtě Rovnost 28. dubna 1961. Druhý den byla zahájena likvidace tábora, probíhající do 15. června 1961. Trestanci z Rovnosti byli přesunuti do jiných vězeňských zařízení. Významná část politických vězňů byla ostatně už v květnu 1960 podmíněně propuštěna na amnestii. Na těžbu uranu byli nasazováni kriminální vězni, kteří si odbyvali trest ve věznici Bytíz na Příbramsku, až do roku 1986.

Likvidaci se nevyhnul ani areál samotného dolu Rovnost. Po ukončení těžby byla většina důlních budov zbourána a zabezpečena byla i uzavřená šachta Rovnost. Vstup do ní byl překryt několika vrstvami mříží a ohrazen plotem zhotoveným ze starých důlních kolejnic. Podobně jako u dalších míst v Jáchymově však tímto historie Rovnosti neskončila. Některé objekty důlního areálu byly adaptovány na chaty a chatová osada se dnes nachází i v místech samotného pracovního tábora. Budova záchranné důlní stanice začala sloužit rekreačním účelům – zprvu jako dětská ozdravovna, po roce 1989 jako hotel (nynější Berghof). Mnozí dnešní chatáři se o historii místa živě zajímají a zapojili se i do záchrany Řetízárny.

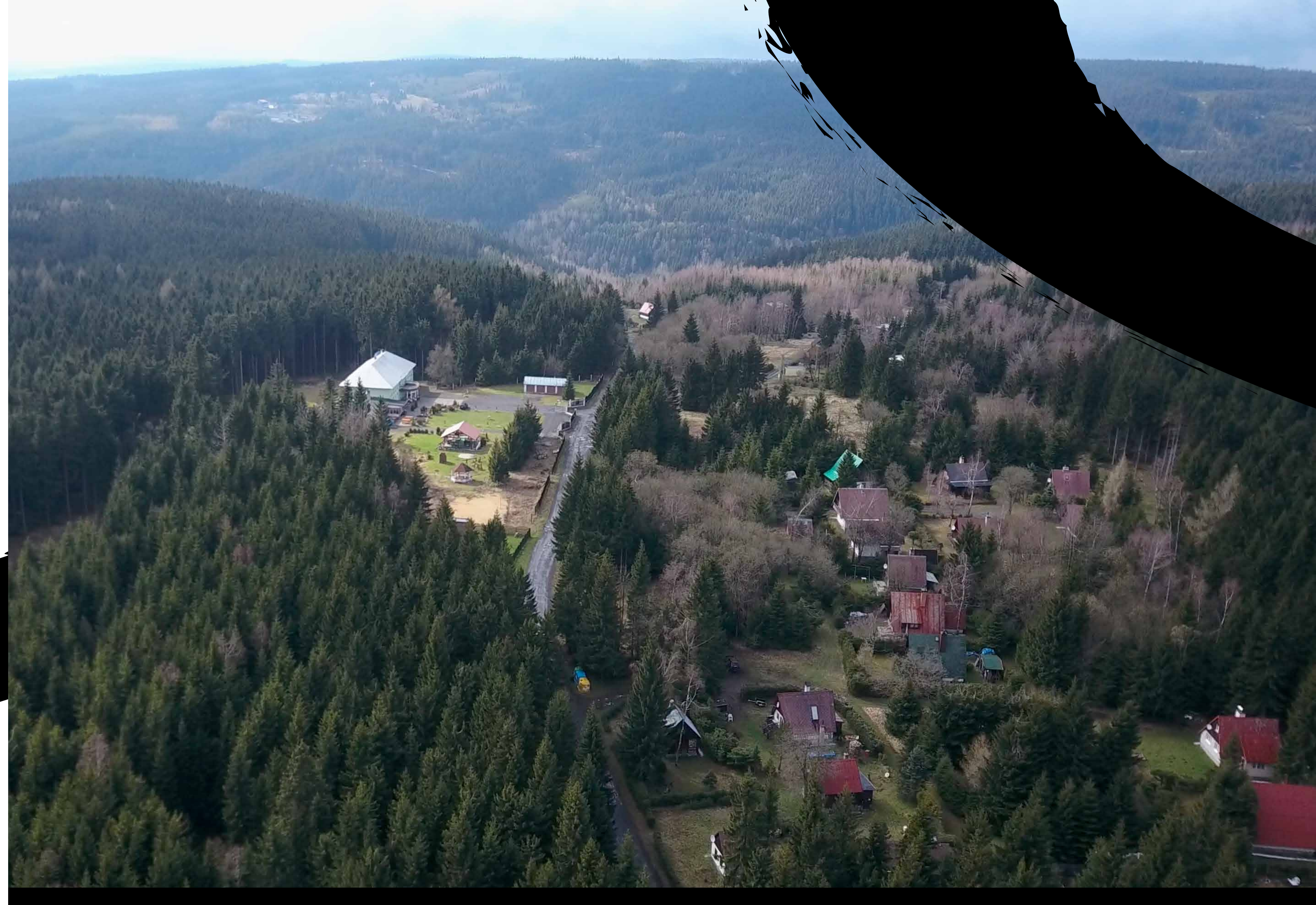
Připomínku toho, jak komunistická diktatura využívala otrockou práci, umožnila obnova demokratických poměrů po roce 1989. Bývalí političtí vězni začali Jáchymov již oficiálně navštěvovat v rámci každoroční vzpomínkové akce Jáchymovské peklo. Od roku 2001 Rovností prochází naučná stezka Jáchymovské peklo. Vytvořil ji Hornický spolek Barbora ve spolupráci s Konfederací politických vězňů ČR a dalšími partnery. V roce 2015 byla obnovena péčí Spolku Političtí vězni.cz.

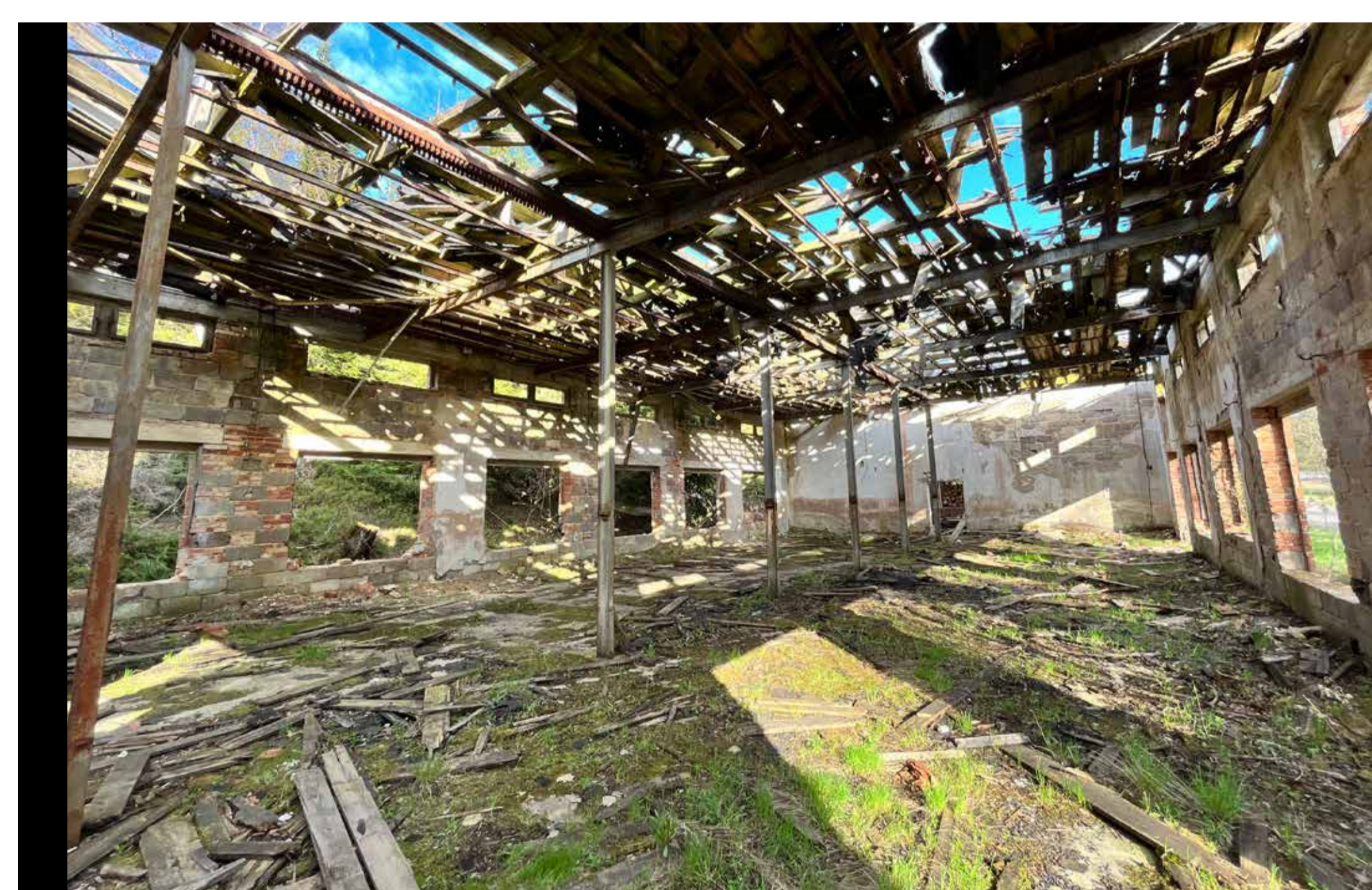
NAHOŘE: UZAUŘENÁ ŠACHTA. DOLE: ŘETÍZÁRNA.
FOTO: MICHAEL UÁCHA

PRŮVODCOUSKÉ A POPULARIZAČNÍ AKTIVITY SPOLKU POLITIČTÍ VĚZNI.CZ NA JÁCHYMOVSU. FOTO: EUTIS

LETECKÝ POHLED NA AREÁL ROVNOSTI. FOTO: FILIP WONKA

NAHOŘE: UZAUŘENÁ ŠACHTA. DOLE: ŘETÍZÁRNA.
FOTO: MICHAEL UÁCHA

Jáchymov, podvedené město (úryvek z článku)

Poničená asfaltová silnice stoupá ze spící obce Jáchymov dále do hor. V devíti stech metrech nadmořské výšky dosáhne náhorní planinu nad Jáchymovem a po ní se dlouhým obloukem podle vrstevnic stáčí do směru horního města Abertamy. Za kulisu lesa na levé straně silnice vede širší, ale obyčejná štěrková cesta. Zhruba tříkilometrová náhorní rovina ukrytá za lesem je protkána sítí cest, které nevedou nikam a nevedou odnikud. Jako záhadné cestovní sítě starých Inků. Ale na ně jsou napojeny prázdné plochy a usvědčující půdorysy, místa, kde stály baráky, kde nastupovaly vězeňské kolony, díry po pilířích strážních věží, zbytky po zděných základech budovy, kde úřadovala správa teroru. Nadstavba teroru zmizela, jako by pachatelé chtěli zahladit všechny stopy, ale topografie otrokářského zařízení zůstala zachována. Čtyři až šest půdorysů poukazuje na otrokářské tábory. Zbyly také základy těžních věží a ústí šachet, která zakrývají betonové panely. A zůstaly vzpomínky na vzpomínky těch několika z deseti tisíců vězňů, kterým se zdařilo vydat svědectví.

EMAN PLUHAŘ. JÁCHYMOV, PODVEDENÉ MĚSTO (REPORTÁŽ Z JÁCHYMOVA A OKOLÍ). LISTY 19, 1989, Č. 6, S. 30–31

Jáchymovská bibliotéka a filmotéka

Vybraná svědectví politických vězňů o táboře Rovnost a dalších místech komunistického bezpráví

- Jaroslav Brodský. Řešení gama. Lidové noviny, 1990.
- Bubeníčková-Kuthanová, Milena: Vybledlá fotografie. Vyšehrad, 1991.
- Miloš Čapek. O mužích, na které se zapomnělo. Praha, 2000.
- Miroslav Jirásek. Z deníku vlastizrádce. Panorama, 1990.
- Oldřich Klobas. Jak se chodí v laně. Blok, 1996.
- Lešanovský, Karel. Se štítem a na štítě. Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR.
- Jaroslav Michálka. Roky v pekle. Vzpomínka politického vězně 50. let. Volvox Globator, 2015.
- Karel Pecka. Motáky nezvěstnému. Atlantis, 1990.
- Jiří Navrátil – Jiří Řehák – Erik Bülow – Závís Bozděch. Prádelno z drátů. Libri prohibiti, 2010.
- Josef J. Staněk: Potrestání. Czechoslovak Cultural Club, 1976.
- Anton Sroolec. Světlo z hlubin jáchymovských lágrů. Konpress, 1991.
- Jiří Světlík: Paměti starého kriminálního. Petr Mikota, 2006.
- Rudolf Tibenský. Jáchymovské peklo. Nezávislost, 1991.

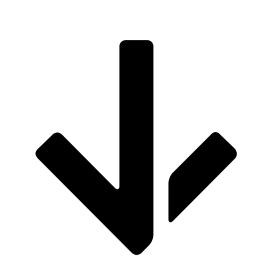
Vybrané odborné publikace s tematikou trestanecké práce na Jáchymovsku

- František Bártík. Zemědělské nesvobodné síly v oblastech produkce uranové rudy 1946 až 1986. Hornické muzeum Příbram, 2011.
- František Bártík. Nad krajinou slz a radíce. Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2017.
- Zdeněk Bauer. Jáchymovské tábory – PEKLO, ve kterém MRZLO. Zdeněk Bauer – NZB, 2019.
- Tomáš Bouška – Klára Pinerová – Michal Louč. Českoslovenští političtí vězni – životní příběhy. Česká asociace orální historie, 2009.
- Markéta Devátá – Oldřich Tůma – Barbora Čermáková – Michaela Tučková – David Weber. Pamětní místa na komunistický režim v České republice. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2021.
- Vilém Hejl. Zpráva o organizovaném násilí. Univerzum 1990.
- Karel Kaplan – Vladimír Pacl. Tajný prostor Jáchymov. Actys, 1993.
- Jiří Myroniuk. Lágr Rovnost. Academia, 2023.
- Klára Pinerová (ed.). Jáchymov – Jevišťe bouřlivého století. Ústav pro studium totalitních režimů, 2018.
- Klára Pinerová. Do konce života. Političtí vězni padesátých let – trauma, adaptace, identita. Ústav pro studium totalitních režimů – Nakladatelství Lidové noviny, 2017.

Vybrané dokumenty o jáchymovských táborech

- Jáchymovská stigmata (režie Kristína Vlachová, 1990).
- Věž smrti (režie Kristína Vlachová, 2002).
- Zaváté šlépěje (režie Petr Palovčík, 2006).
- Muž, který přecenil českou duši, aneb útek Josefa Brykse (režie Jan Novák, 2007).

LETECKÉ POHLEDY NA TÁBOR ROVNOST

Tábor Rovnost v roce 1952. Na snímku jsou patrné strážní věže v nárožích a světlé pásy postřelovaného pásma mezi ploty oplocení. Zřejmá je i trasa oploceného koridoru spojujícího tábor s areálem dolu Rovnost.

Tábor Rovnost v roce 1956. Na snímku je patrné jak dvojité oplocení se strážními věžemi v nárožích, tak například i komíny, podle nichž je možné určit počet obytných místností (světnic) v obytných baráckech.

Podrobné letecké mapové snímky nabízejí v některých letech mimořádně detailní záběry jáchymovských pracovních táborů. Tento fakt umocňuje minimum jiných obrazových pramenů, letecké snímky jsou proto nesmírně cenné pro poznání jejich historie.

Každý tábor byl naprosto samostatnou jednotkou, proto tady musely být zabezpečeny všechny nezbytné služby a činnosti. Byl tady samozřejmě barák velitelský, kde byly kanceláře i světnice starších táborů. Byly tu strážnice, strážní věže a další zařízení sloužící ostraze. Nescházely sklady, oděvní a proviantní, kůlny, v kterých se skladovalo topivo nebo protipožární nářadí a prostředky, prádelna, prasečnick, latrina a další. O tělo bylo možno pečovat v umývárně a holírně, potravu jste získali v kuchyni nebo kantýně a duševní stravu v kulturáku.

KAREL KAPLAN A VLADIMÍR PAČL. TAJNÝ PROSTOR JÁCHYMOV. ACTYS, 1993, S. 111

Tábor spojovaly s okolním světem dvě brány, obě jištěné strážnicí. Projít hlavní branou do tábora bylo možné jedině kolem velitelského baráku. Hlavní branou přicházely nebo projížděly návštěvy, přivážely se zásoby i noví vězni. Tudy byl zajišťován styk s okolním světem. Druhá brána spojovala lágér s pracovištěm, šachtou Rovnost. Byl to tunel vytvořený z ostnatého drátu, kterým procházeli vězni seřazení v pětistupech na šichtu a zpět. Tunelu se v muklovském žargonu říkalo *Ulička ztracených nadějí* nebo *Ulička komunismu*.

KAREL KAPLAN A VLADIMÍR PAČL. TAJNÝ PROSTOR JÁCHYMOV. ACTYS, 1993, S. 111-112

Uprostřed lesů, tisíc metrů nadmořské výšky, přivítal nás tábor a za námi zavřela se velká, ostnatými dráty vypletená vrata. Prvé domnění a první pohled, zvláště těch, kteří před několika léty prošli německými koncentráky, bylo: „Tak jsme zase v pekle utrpení.“ Hranici tvořila tři metry vysoká hradba z ostnatých drátů, pak následovala asi jeden metr široká pěšina, po které chodily hlídky, když bylo střídání ve strážních věžích, takzvaných špačkárnách, a za touto pěšinou byla znovu ostnatá hradba stejně vysoká jako prvá. Za tímto bezpečnostním opatřením bylo další. A sice pět metrů široké pásmo vysypané pískem, kterému se říkalo střelné pásmo neboli pásmo smrti. Do tohoto prostoru nesměl nikdo z trestanců vkročit, jinak byl v nebezpečí, že bude ze špačkárny zastřelen. Uvnitř tábora byly nízké dřevěné obytné baráky, opravdu koncentrákové. Podrobnější náčrtek tábora je vykreslen na jiné stránce.

JOSEF KULHAVÝ: [VZPOMÍNKY]. RUKOPIS, S. 68

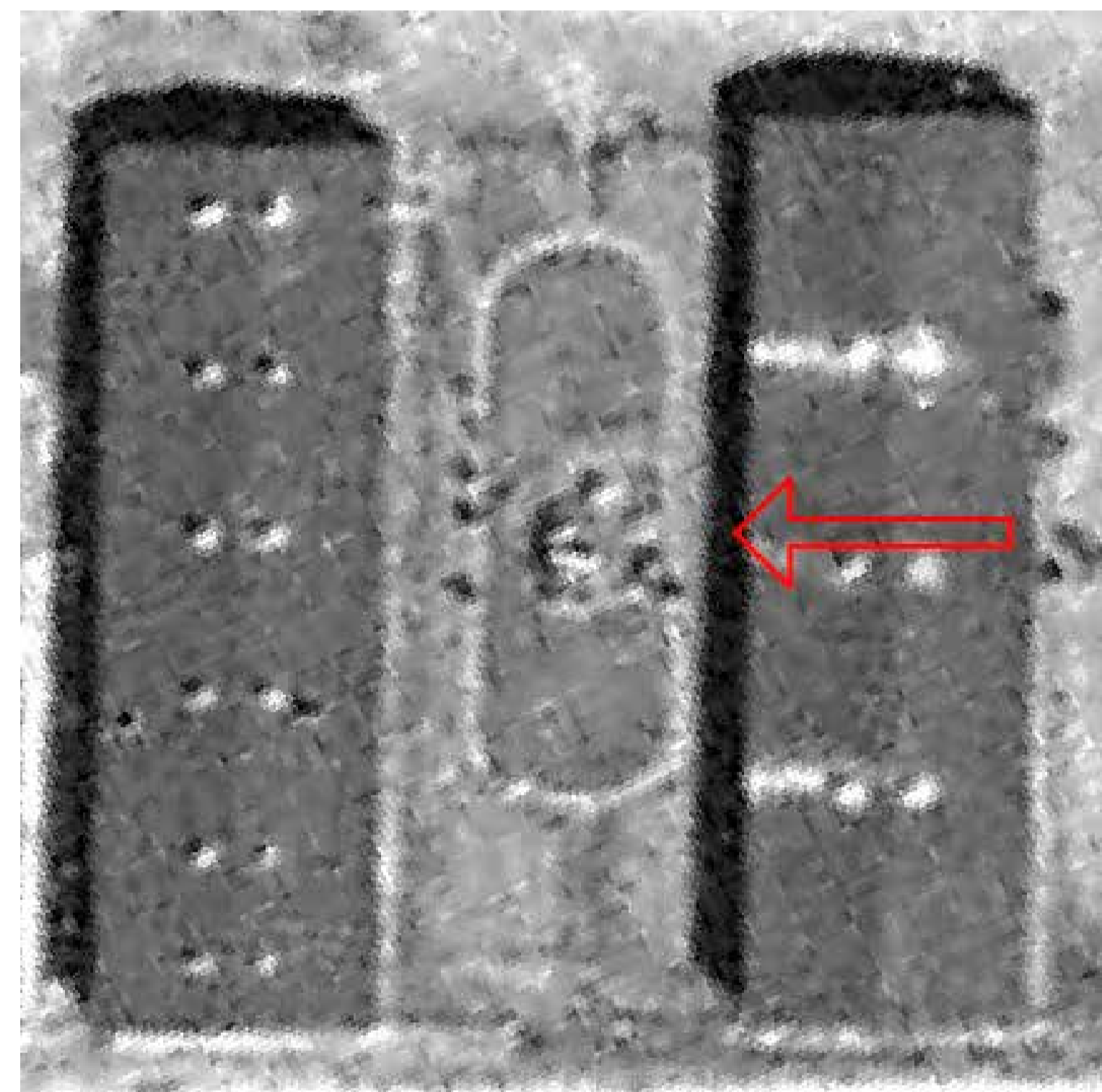

Tábor Rovnost v roce 1970. Na snímku zplanýrovaného tábora jsou patrné již jen základy dvou baráků v jihovýchodní části a poblíž západního nároží. V areálu dnešního Hotelu Berghof stojí ještě nová zaměstnanecká jídelna a strážnice.

Tábor Rovnost v současnosti. Charakter lesního porostu za východním okrajem tábora ukazuje původní rozsah odlesněné plochy tábora. V místě původní cesty do tábora je stále používaná cesta.

Specifickou skupinou detailů, které na snímcích vidíme, jsou různé parkové či zahradní úpravy. Nedobrovolné zapojení trestanců do jejich vytváření a údržby bylo rovněž projevem šikany a tvrdého režimu, který v pracovních táborech panoval.

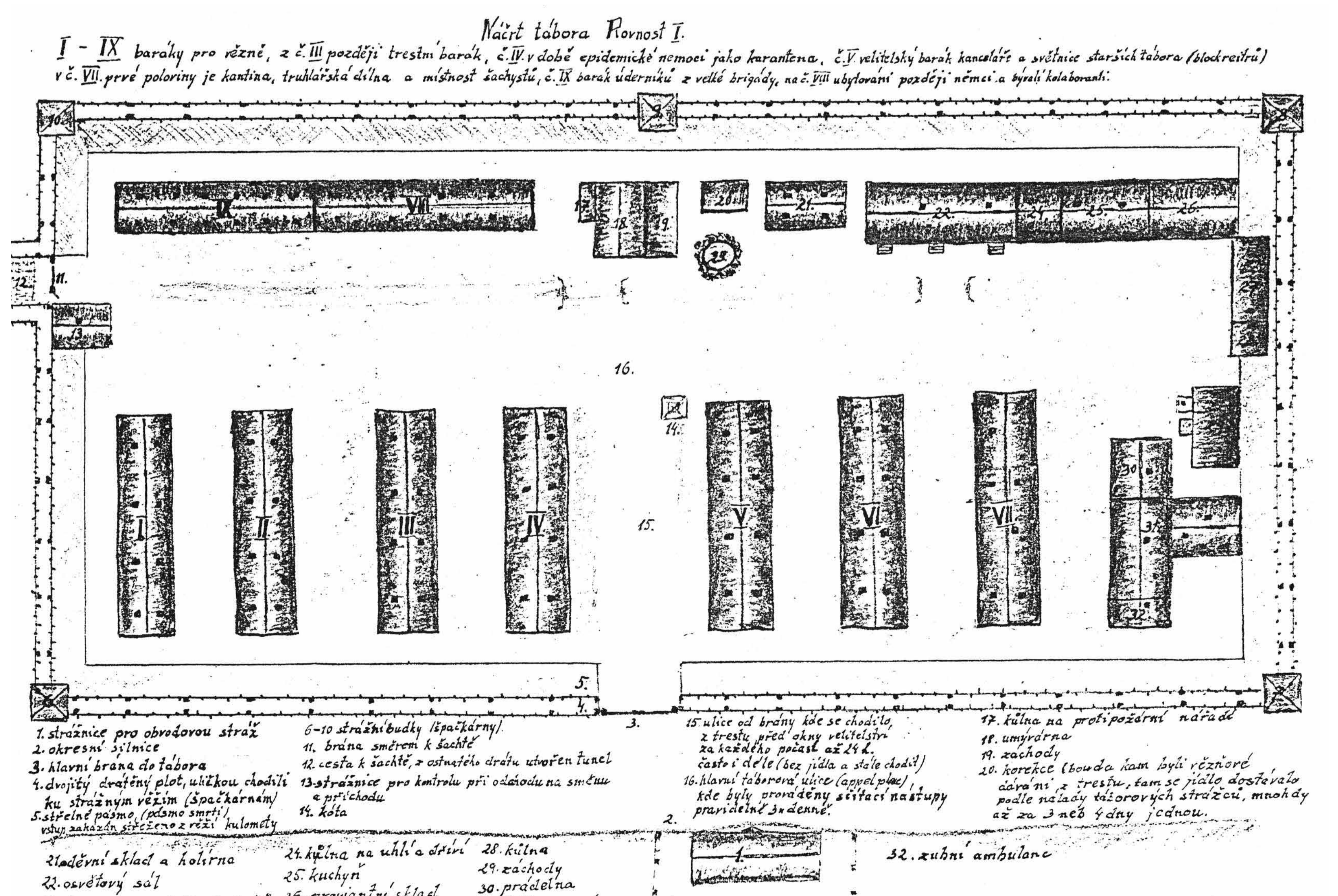

Tábor Rovnost v roce 1956. Patrná je velmi pravděpodobně okrasná úprava prostoru mezi baráky č. II a III. Na snímku je též patrný rozdílný počet vytápěných místností obou staveb.

Tábor Rovnost v roce 1956. Patrná jsou zde další místa s pravděpodobně okrasnou úpravou prostoru. Díky stínům jsou patrné i sloupky dvojitého oplocení, měřítko naznačuje nákladní auto na cestě před táborem vlevo dole.

Neméně zajímavé je další porovnání těchto snímků s nákresem, který zařadil do svých pamětí politický vězeň Josef Kulhavý. Zdroj: Libri prohibiti.

ÚTĚKY Z ROVNOSTI

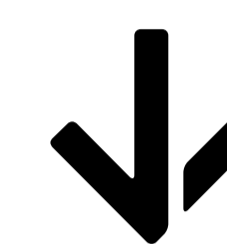
V pracovních táborech při uranových dolech byly útěky poměrně časté. Vězni volili různé způsoby, například se pokusili překonat strážnické pásmo na povrchu či vykopat tunel nebo projít skrz stará důlní díla na povrch, a to i s vědomím, že by po dopadení dostali další mnohaleté tresty. V každém případě čelili mnoha obtížím, kupříkladu když kopali tunel, museli se nenápadně zbavovat vytěženého materiálu, ale i přesto byli mnozí úspěšní.

Na útěku bylo na Jáchymovsku zastřeleno šestnáct trestanců a dva němečtí váleční zajatci.

Útěk na povrchu

V sobotu 19. srpna 1950 tábor Rovnost opustila skupina čtyř trestanců (Josef Týfa, Oldřich Vogel, Karel Petera a Emil Kulhánek) a dvou dozorců (ml. strážm. Evžen Kvapil a ml. strážm. Josef Hrmel), aby ve dvoukolové káře z Mariánské přivezla večeri pro ostrahu. Týfa vykonával osmiletý trest, Vogel pětiletý za členství v protirežimní skupině, Petera pětiletý za černý obchod a Kulhánek desetiletý za krádež. Dva vězni tlačili káru, dva šli pěšky za ní a zezadu je hlídala eskorta. Dozorci nevěděli, že se Týfa na práci přihlásil dobrovolně, protože od civilního zaměstnance Jiřího Kodeta získal pistoli a chtěl utéct. Vhodný moment nastal při zpáteční cestě. K překvapení dozorců najednou Týfa káru odstrčil, vykřikl „ruce vzhůru“ a poté dozorce Hrmelu třikrát zasáhl do přirození a stehna. Hrmela střelbu opětoval, ale pouze bezvýsledně vystřelil celý zásobník, zatímco se druhému dozorcovi zbraň zasekla. Vězni se rozprchlí do lesa.

Velitel stráže František Paleček uslyšel výstřely a se dvěma dozorci se ihned vydal na místo. Raněný Hrmela byl ošetřen, byl vyhlášen poplach a v 17.30 začalo pátrání po uprchlících. Okolí prohledávalo asi 25 příslušníků, nasazen byl služební pes Alma. Josef Týfa daleko nedošel a byl nalezen v poli 200 metrů od Nového Města. Na hlídku měl namířít zbraň, takže jej ml. strážm. Josef Trojan a ml. strážm. Emil Pavlíček zastřelili dávkou ze samopalu. Chycení byli i ostatní uprchlíci. Zastřelení Týfy bylo nadřizovanými uznáno jako oprávněné a stvrzené i ničím nepodloženým zpolitizovaným argumentem, že se „snažil za každou cenu uprchnouti a překročit státní hranice, aby tam vyzradil cizí moci důležité údaje o těžbě uranové rudy“.

Josef Týfa

(4. června 1923 Libňatov – 19. srpna 1950 Nové Město, Jáchymov)

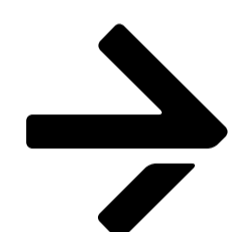
Vyučený řezník šel za války za lepším výdělkem do Německa. Jeho odsouzení souviselo s černým nákupem samopalu, se kterým chtěl pytláčit, ale ze strachu ho raději zakopal.

Později si to rozmyslel a zkusil jej prodat, ale byl zatčen. Ve vykonstruovaném procesu byl označen za součást skupiny, která chtěla utéct do zahraničí a organizovat teroristické akce. Odsouzen byl na osm let.

Útěk podzemím

Dne 7. září 1951 skupina pěti vězňů (Richard Blažek, Ludvík Doff, Václav Končelík, Václav Pokorný, Vilém Zaujec) po práci na dole Rovnost zůstala v hlubině, asi 500 metrů pod zemí, s cílem dostat se na povrch nějakou starou šachtou. Ani po dvoudenním úsilí však cestu nenalezli. Skrývali se dále. Chtěli počkat několik dnů a znovu to zkusit o víkend na jiném místě. Zásoby jim nosil jeden vězeň, který s nimi spolupracoval. Na povrchu nebylo několik dnů jasné, co se s nimi stalo. Místo jejich úkrytu údajně Františku Palečkovi prozradil některý z vězňů. Večer ve středu 12. září 1951 se je vydal hledat společně se strážm. Josefem Suchým. Když je našli, nechtěli vězni opustit svůj úkryt, až došlo ke střelbě, po které zůstalo několik raněných. Václav Končelík a Richard Blažek byli ošetřeni v nemocnici v Karlových Varech. Za pokus o útěk poté dostali další nepodmíněný trest.

Richard Blažek

(31. ledna 1913 Felixdorf – ?)

V roce 1949 byl kvůli pašeráctví poslán do tábora nucených prací, odkud uprchl a dostal se až do Německa. Kvůli nedostatku práce se vrátil k pašeráctví, ale byl chycen. Později byl státním soudem odsouzen za velezradu na patnáct let. V květnu 1960 byl propuštěn na amnestii.

Václav Končelík

(13. října 1929 Čivice – ?)

Od září 1948 do srpna 1949 se věnoval pašování a převádění lidí do zahraničí. Po dopadení byl odsouzen na čtrnáct let. V prosinci 1959 se z věznice Mírov nechal odvézt zatlučený v bedně se zbožím. Chycen byl za tři dny na nádraží v Kuřimi. Dostal tříletý trest. Propuštěn byl v roce 1964.

Václav Pokorný

(7. září 1928 Horní Počernice – ?)

V únoru 1949 spolu s kamarádem odešli do americké okupační zóny Německa, ale v červenci 1949 se rozhodli vrátit a byli chyceni. V roce 1949 byl státním soudem odsouzen na osm let. V květnu 1960 byl propuštěn na amnestii.

Ludvík Doff

(6. dubna 1905 Volosjanka, Rusko – ?)

Odsouzen na šestnáct let pro velezradu a vyzvědačství. Označen za hlavního organizátora útěku z tábora Rovnost.

Vilém Zaujec

(14. července 1924 Lehota – ?)

Roku 1949 odsouzen na tři roky za krádež látek v bavlnářských závodech v Liberci.

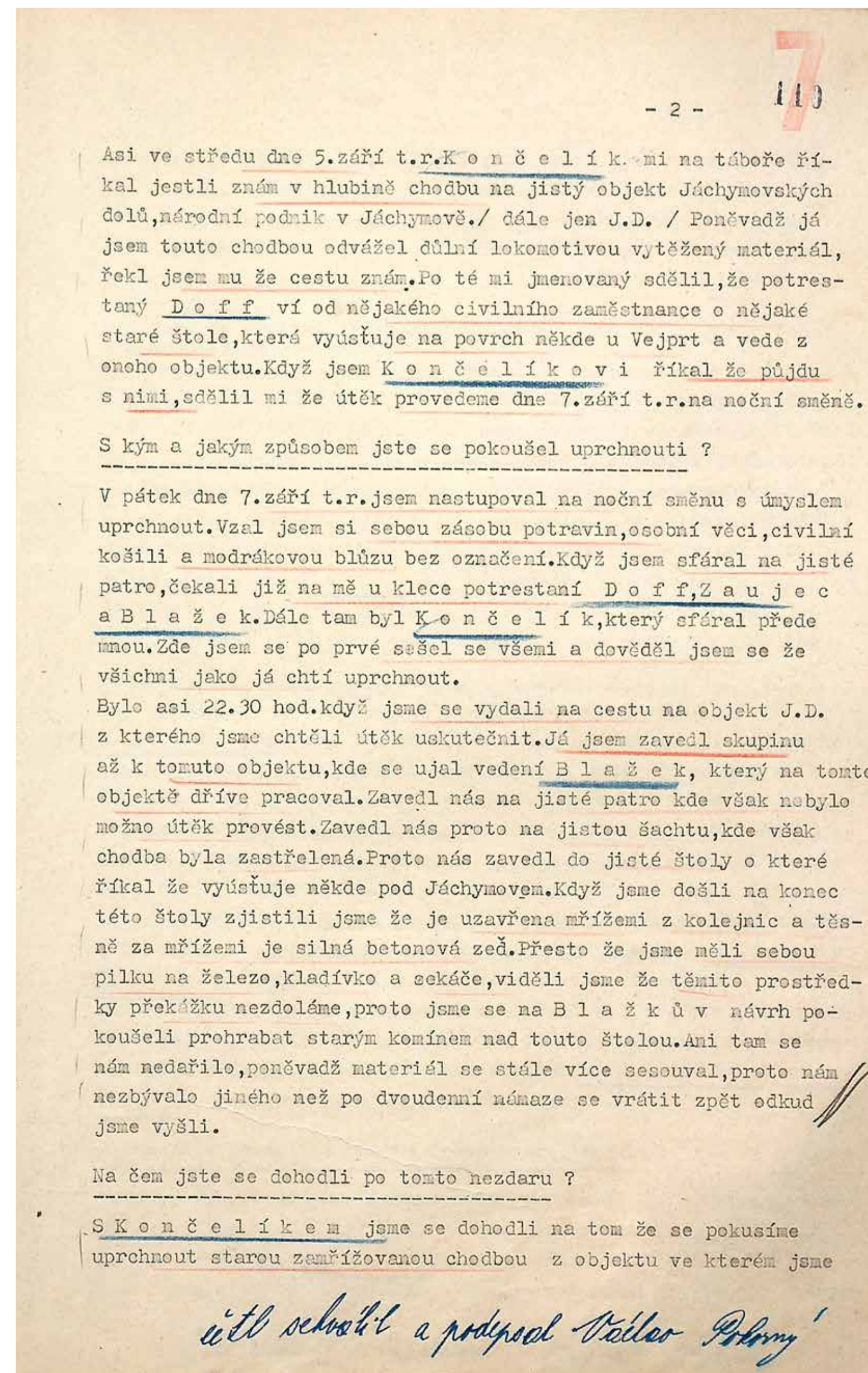
Útěky ve vzpomínkách

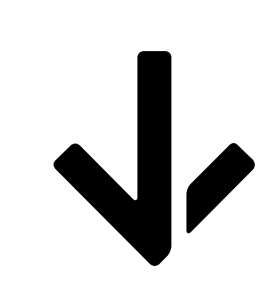
Útěky vězňů kolem Josefa Týfy a Ludvíka Doffa zanechaly výrazný otisk v paměti politických vězňů. Náčelník tábora Rovnost František Paleček si záměrně pěstoval pověst člověka, který při vhodné příležitosti neváhá zabít a mnohokrát tím trestancům vyhrožoval. Informace o něm se šířily šeptandou, některé fámy dokonce sám přizívoval. Nejspíš i to přispělo k tomu, že byl osobou mezi vězni všeobecně známou, ačkoli vykazovala sdílená paměť značné nepřesnosti. Mezi vězni byl Paleček viněn ze zastřelení uprchlíka Týfy, přestože na místě v tu chvíli vůbec nebyl.

Dle jiných příběhů Paleček zastřelil všech pět uprchlíků kolem Ludvíka Doffa, přičemž jednomu navíc vystřelil oko. Politický vězeň Josef Kulhavý ve svých pamětech dokonce napsal: „Dva z nich byli mrtví ihned a ostatní nám skonali v náručích s bolestnými výkřiky, než jsme je donesli k vozíku.“

V době pražského jara bývali političtí vězni na tento případ upozornili a Paleček se dostal až před vojenskou prokuraturu. Avšak vyšetřování ukázalo, že při tomto útěku nikdo nezemřel a že Richard Blažek měl skleněné oko už při nástupu do vězení. V dalších případech bylo násilí páchané na věznicích v pracovních táborech zcela reálné a Paleček do něj byl rovněž zapojen.

POPIS ÚTĚKU SKUPINY KOLEM LUDVÍKA DOFFA.
ZDROJ: ARCHIV BEZPEČNOSTNÍCH SLOŽEK

POZŮSTATKY DOLU A TÁBORA ROVNOST

Na Rovnosti i na dalších místech Jáchymovska se dochovaly pozůstatky po těžbě uranu a existenci pracovních táborů. Jejich první archeologický výzkum uskutečnil tým archeologa Pavla Vařečky ze Západočeské univerzity (KAR FF ZČU) v Plzni v letech 2018 a 2019, a to v místech bývalých táborů Nikolaj a Eliáš. Šlo o vůbec první systematický archeologický výzkum tábora sloužícího represím komunistického režimu v Evropě. Přímou v místě tábora Rovnost srovnatelný archeologický výzkum dosud neproběhl. V roce 2022 zde však soudobí archeologové pod vedením Pavla Vařečky provedli záchranný archeologický průzkum.

ULEVO: BÝVALÁ CENTRÁLNÍ KOMPRESOROVNA (TURBO), KTERÁ PRODUKOVALA STLAČENÝ UZDUCH PRO POTŘEBY DOLU. NAHOŘE: DŮLNÍ KOLEJNICE V PROSTORU NĚKDEJŠÍHO DOLU ELIÁŠ. FOTO: MICHAL LOUČ

Zpráva o záchranném archeologickém průzkumu

V roce 2022 profala prostor západně od tábora skrývka pásu o šířce 2,7 metru v délce asi 90 metrů. Letecký snímek z roku 1952 ukazuje, že se původně jednalo o neoplocené území mezi táborem a areálem dolu, které propojoval koridor z ostnatého drátu, kudy byli vězni eskortováni na šachtu.

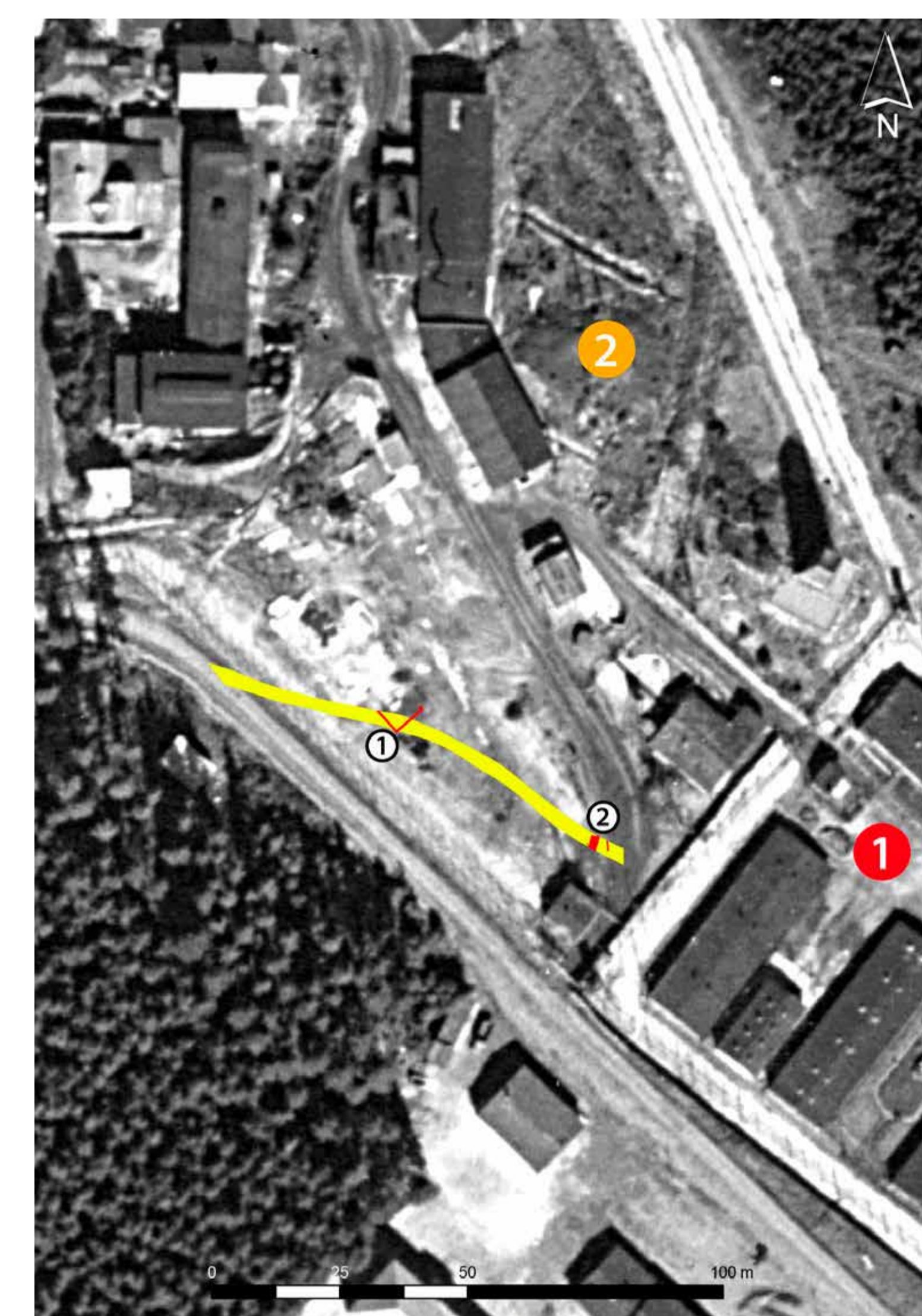
Na snímku z roku 1956 vidíme, že tento prostor již byl připojen k ohrazenému dolu, jehož areál nyní sahá až k západní straně tábora (původní koridor byl zrušen). V pásu skrývky byly při záchranném archeologickém výzkumu zachyceny betonové základy stavby o šířce sedm metrů, která je orientována od jihovýchodu k severozápadu.

Tento objekt je patrný na snímku z roku 1952 a jeho celkovou délku lze odhadnout na přibližně 30 metrů. Při severovýchodní straně zaniklé stavby se nachází takzvaný Palečkův hrad. Model hradu umístěný uprostřed malého jezírka měli podle ústní tradice postavit vězni podle rozkazu velitele tábora Palečka. Na jihozápadní straně zaniklé stavby byla odhalena odpadní vrstva obsahující velkou koncentraci rozbitého nádobí a lahví od alkoholických nápojů. Na severovýchodní straně propad terénu ukázal, že část objektu byla podsklepena.

Stavba, která mohla sloužit jako kantýna pro civilní zaměstnance, byla zřejmě odstraněna v souvislosti s rozšířením areálu důlního závodu, neboť na leteckém snímku z roku 1956 již není patrná. Dále k jihovýchodu byl ve skrývce zachycen pás betonu o šířce 1,5 metru, spodní část ocelového sloupku a dva betonové překlady zapuštěné do země. Zřejmě se jedná úpravy místních komunikací, případně oplocení.

FOTO: PAVEL VAŘEKA

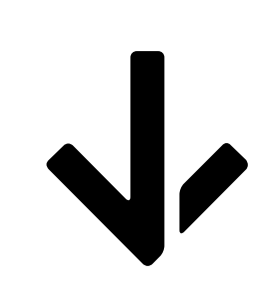
JÁCHYMOU-ROVNOST. PROMÍTNUTÍ SLEDOVANÉHO PÁSU SKRÝVKY (ŽLUTĚ) NA LETECKÉM SNÍMKU Z ROKU 1956 S UYNESENÍM ZJIŠTĚNÝCH KONSTRUKCÍ (ČERVENĚ). 1 - ZÁKLADY U TĚTO DOBĚ JIŽ ZANIKLÉ STAUBY, 2 - DALŠÍ KONSTRUKCE. ZDROJ: USTŘEDNÍ ARCHIV ZEMĚMĚŘICTVÍ A KATASTRU

Vybrané pozůstatky na Rovnosti

ZLEVA: BETONOVÉ PATKY TĚŽNÍ VĚŽE U DOLU ROVNOST. BÝVALÁ STRÁŽNICE U UJEZDU DO AREÁLU ROVNOSTI. ČERPACÍ STANICE NA VODU S NÁDRŽÍ. FOTO: MICHAL LOUČ

HISTORIE TÁBORA ROVNOST V PŘEDMĚTECH

ZDROJ: LIBRI PROHIBITI

ZDROJ: MUZEUM TŘETÍHO ODBOJE

Muklovský betlém

Muklovský betlém vytvořil politický vězeň Jan Nesládek na Vánoce 1949, po svém přeložení do pracovního tábora Rovnost. Betlém byl vyroben z papíru a měl šířku asi sedmdesát centimetrů. Vyznačuje se hodně černým humorem. Například svatá trojice je v zamřížovaných jesličkách s nápisem „Celu lidem dobré vůle“. Některé postavy navíc zjevně mají reálné předobrazy. Tři krále nahrazují vězeňští dozorcí – nejmenší z nich je ve fraku s doutníkem a naraženým kloboukem a nejspíš karikuje náčelníka tábora Rovnost přezdívaného Paleček, druhý má uniformu s výložkami a třetí vysoké boty a v ruce drží dýtku. Další postavičky vycházejí z Nesládkových vzpomínek na život před uvězněním.

Jan Nesládek

(17. března 1925 Praha – 1996)

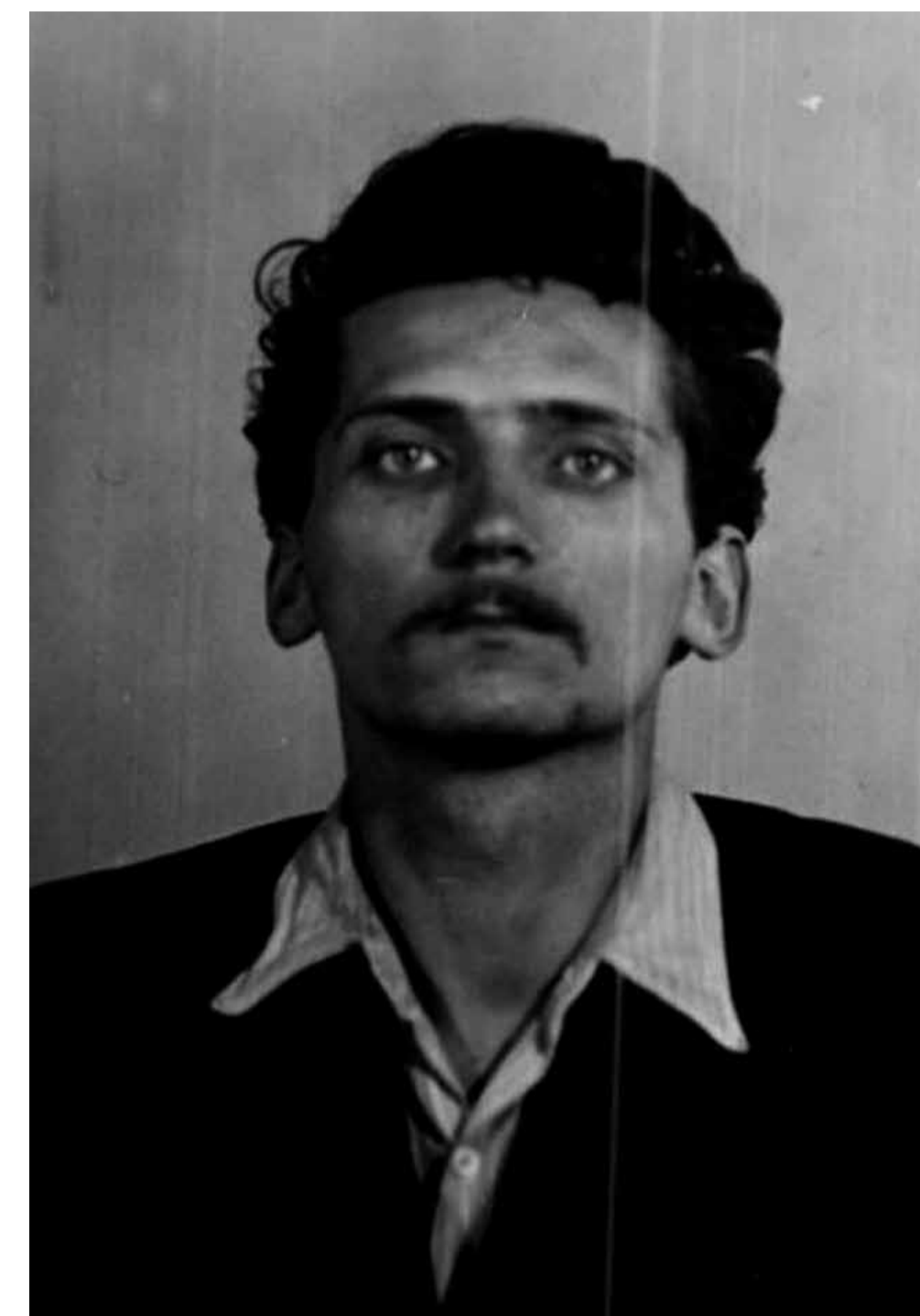
Ilustrátor a politický vězeň. Jeho otec provozoval pražský hostinec U Zeleného stromu. Už během studia na reálné navštěvoval kurzy malířství u profesora Františka Viktora. V květnu 1945 se zapojil do pražského povstání. Po válce pracoval pro poštu a svými kresbami přispíval do týdeníku Vývoj vydávaného lidovou stranou, které byl rovněž členem. Roku 1946 se oženil s Irmou Hullovou a spolu měli syna. V listopadu 1948 se během vojenské služby v Kutné Hoře stal členem protirežimní skupiny SIOMVF (tzn. Státní ilegální organizace mladé vlastenecké fronty). Pro skupinu obstaral kopírovací stroj a podílel se na výrobě stovek letáků. Skupina byla prozrazena kvůli pokusu o krádež náhradního cyklostylu ze sekretariátu Revolučního odborového hnutí v Kutné Hoře v březnu 1949. Jan Nesládek byl poté v politickém procesu odsouzen na dvanáct let. Do pracovního tábora Rovnost byl přemístěn v říjnu 1949 z věznice Plzeň-Bory. Zařazen byl na práci na šachtě. V prosinci 1951 byl přeložen do Horního Slavkova a v listopadu 1953 byl za trest za kresbu karikatur přeložen do tábora Vykmanov II, dnes známého jako Věz smrti. Později se dostal do tábora Vojna na Příbramsku, odkud byl v únoru 1957 propuštěn. Krátce působil v Československé televizi, musel však odejít z kádrových důvodů. Pracoval jako závozník a následně v letech 1963–1977 jako civilní pracovník uranových dolů. V roce 1968 se podílel na založení organizace bývalých politických vězňů K 231. Po pádu komunistického režimu byl aktivní v Konfederaci politických vězňů ČR.

Přadénko z drátů

V roce 1949 založili skauti věznění v tomto táboře ilegální roverský oddíl. Jeho členy byli Závěš Bozděch (*1929), Radek Brož (1925–2012), Erik Bülow (1922–2002), Karel Čečka (1929), František Falerski (1927–1969), Pavel Holý (1927–2013), Jiří Mráz (1931–1991), Jiří Navrátil (1923–2017), Richard Nebeský (1927–1997), Jiří Pašta (1925–1992), Jiří Řehák (1926–1973) a Jiří Ulrych (*1930). Součástí oddílových aktivit byla i výroba různých předmětů a artefaktů, včetně knih pod hlavičkou edice Rovnost. Její svazky byly navzdory okolnostem svého vzniku řemeslně zpracovány velmi precizně. Knihy byly velice malé, aby se snáze uschovaly (třeba pod prkno v podlaze) a pašovaly. Jejich výroba probíhala tajně v táborové ošetřovně, kde ji kryl vězeňský lékař František Kubica, a částečně na ubikacích. Materiál si skauti opatrovali z táborových dílen nebo prostřednictvím civilních zaměstnanců a dvou příslušníků Sboru národní bezpečnosti, kteří jim pomáhali udržet spojení s rodinami a pašovat ven z tábora tajné dopisy („motáky“) a další předměty.

Přadénko z drátů je kolektivní básnická sbírka tajně vytvořená na jaře 1950 v pracovním táboře Rovnost. Básněmi do ní přispěli Závěš Bozděch, Erik Bülow, Jiří Navrátil a Jiří Řehák. Knihu ilustroval František Falerski, básně krasopisně přepsal a sbírku svázal Pavel Holý. „Vyšla“ dokonce ve třech různých formátech. Edice přinesla pravděpodobně dvanáct titulů, mezi nimi například další původní básně zmíněných autorů, zpěvníky *Černošské spirituály* a *Zpíváno z dálky*, báseň Pavla Janského *Čajová růže*, modlitby ve svazku *Bud' vůle Tvá, zásady junácké výchovy Jáchymovský dekret* či překvapivě soupis receptů na michané nápoje od Vladimíra Brabce *My cocktails*.

Verše z *Přadénka z drátů* se podařilo propašovat do zahraničí, takže byly v letech 1957–1958 publikovány v exilových časopisech *Hlas exilu* a *Archa*. Reprint jednoho z původních táborových vydání vydala v roce 2010 knihovna Libri prohibiti ve spolupráci se společností Gallery.

ZDROJ: NÁRODNÍ ARCHIVU

František Falerski

(3. dubna 1927 – 6. září 1969)

Skaut (přezdívky Bonifác, Bonny), politický vězeň a představitel organizace bývalých politických vězňů K 231. Roku 1946 maturoval na Jiráskově gymnáziu v Praze a pokračoval ve studiu dějin umění a estetiky na filosofické fakultě. Od mládí byl velice aktivní ve skautingu, takže se roku 1945 stal vedoucím legendárního Čtvrtého pražského oddílu Junáka. V květnu 1949 byl zatčen a v srpnu 1949 Státním soudem v Praze odsouzen v politickém procesu Dagmar Skálová a spol. na patnáct let. Ve vězení strávil deset let, ale ze svých hodnot neslivil. Například v pracovním táboře Rovnost vedl tajný roverský kmen a ilustroval básnickou sbírku *Přadénko z drátů* (1950). Po propuštění byl, podobně jako další političtí vězni, nucen žít na okraji společnosti. Živil se jako dělník. V období pražského jara působil v ústředí organizace bývalých politických vězňů K 231. Při jejím ustavujícím sněmu K 231 v Praze na Žofíně 31. března 1968 byl třetím řečníkem po generálu Václavu Palečkovi a Jaroslavu Brodském. Následně byl zvolen členem programové komise. Bohužel organizace zanikla po okupaci Československa. V roce 1969 František Falerski zemřel ve věku pouhých 42 let. Jeho osudům se věnuje publikace Lucie Šmídové *Tři životy. František Falerski – skaut, politický vězeň a osobnost K 231* (Karolinum, 2018).

MIROSLAV KOPT
BĚHEM EXKURZE
NA JÁCHYMOUSKU.
FOTO: EUTIS

Miroslav Kopt

(13. července 1935 Praha – 14. července 2020 Praha)

Skaut, účastník protikomunistického odboje a politický vězeň. Vyrůstal v Praze. V roce 1947 vstoupil do Junáka. Po komunistickém převratu se zapojil do odbojových aktivit, například výroby a distribuce letáků. Připojil se též k tajnému skautskému oddílu Ostříž, jehož aktivity vedl Oldřich Rottenborn. Činnost skupiny byla prozrazena v roce 1952, avšak trest nemusel nastoupit díky amnestii nového prezidenta Antonína Zápotockého. Následně založil novou skupinu jménem Tonda, která však nestihla rozvinout významnější činnost. V listopadu 1954 byl Miroslav Kopt zatčen v souvislosti s vyšetřováním členů skupiny Ostříž. Absolvoval brutální výslechy na vyšetřovně v Bartolomějské ulici. Nakonec byl odsouzen na deset let. Na Jáchymovsku prošel pracovními tábory Nikolaj a Rovnost. Stýkal se s dalšími politickými vězni, zejména skauty. Propuštěn byl v květnu 1960 na amnestii. V době pražského jara byl ve vedení obnoveného Junáka. V době takzvané normalizace zůstal v kontaktu s německými skauty i s pracovníky Rádia Svobodná Evropa. Státní bezpečnost se sledovala až do osmdesátých let. Po roce 1989 byl krátce poslancem za Občanské fórum a poté do roku 1999 pracoval v kontrarozvědce. Velmi aktivní byl i v Konfederaci politických vězňů ČR. Podílel se publikací *Český skauting v dokumentech KSČ 1945–1948* (Občanské sdružení skautský oddíl Vělna Fanderlíka, 2004) a *Akce StB Polom. Proces se skupinou František Pavel Křivský a klatovští skauti v zrcadle dokumentů státní bezpečnosti* (Skautský oddíl Vělna Fanderlíka, 2008).

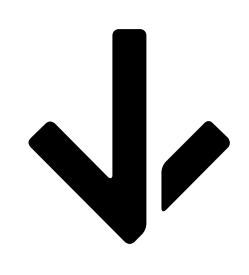
Muklovská rádia

Skaut Miroslav Kopt se v letech 1955–1957 v pracovních táborech Nikolaj a Rovnost podílel na utajené výrobě, provozu a uchování rádiových přijímačů, jejichž konstrukci měl na starosti vynálezce Radko Pavlovec (1931–2003) a jimž se někdy přezdívalo Skautská informační služba. Díky nim mohli vězni získávat informace například z Rádia Svobodná Evropa. Součástky si opatrovali mezi spoluvězni, z důlních dílen či od civilních pracovníků dolů. Při výrobě rádia museli hodně improvizovat, například elektronky pocházely z vyřazených nebo vadných měřicích přístrojů na uranovou rudu a ladění se vyrábělo ze žiletek na holení. Obě muklovská rádia Pavlovec sestrojil v průběhu roku 1955. První z nich bylo dle Koptových vzpomínek určeno pro lékaře Jana Šmída (1910–1983) a uschováno v táborové ošetřovně. Dalším místem provozu rádia měla být elektrická dílna v domku na dole Eduard, ale ve vzpomínkách se objevují i další informace o umístění těchto zařízení a jejich poslechu. Rádiové přijímače nebyly nikdy vypátrány. Když hrozilo jejich prozrazení, tak je vězni zničili. Jedno z nich Miroslav Kopt roku 1957 rozebral a ukryl v latrině tábora Rovnost.

V roce 2020 Miroslav Kopt společně s historikem Tomášem Bouškou vytvořili maketu muklovského rádia z padesátých let. Do výroby a testování se zapojili Milan Matějů, vnuk dalšího vězněného radioamatéra, a Tomáš Roubíček. Výroba rádia byla navíc součástí přeshraničního česko-německého vzdělávacího projektu „Za co se stojí nasadit...bezpodmínečně!“.

KOPIE MUKLOUSKÉHO RÁDIA.
FOTO: POLITIČTÍ VĚZNI.CZ

PALEČKŮV HRAD

Zchátralá zmenšenina gotického hradu poutá pozornost už jen svým umístěním v prostoru bývalého jáchymovského uranového dolu Rovnost. Její vznik je připisován náčelníku tábora Rovnost Františku Palečkovi. Ve skutečnosti však máme o době a okolnostech jejího vzniku jen mlhavé informace. O okrasné vodní nádrži v jeho blízkosti ještě méně.

V médiích se často opakuje, že sadistický náčelník tábora Paleček nechal hrad postavit pro zkrášlení apelplacu (táborového shromaždiště) tábora Rovnost. Hrad stojí v areálu dolu, ale zcela mimo pracovní tábor. Od zmíněného apelplacu ho dělí odhadem 200 metrů a vězni do této části areálu běžně neměli přístup. Náčelník Paleček však velmi dbal na zkrášlování tábora a ke stavbě mohl být využit materiál z kantýny pro civilní pracovníky dolu zbourané před rokem 1956. Příliš vodítek nám neposkytují ani memoáry politických vězňů nebo výpovědi z vyšetřování nezákonnosti na Jáchymovsku v době pražského jara. Dílčí svědectví o této stavbě pochází z posledních dvaceti let.

Jak však ve své knize upozornil nakladatel Zdeněk Bauer, ve druhé polovině padesátých let byl Palečkův hrad součástí klíčové zóny pro civilní pracovníky dolu Rovnost. Nejspíš tedy vznikl v době existence tábora, a proto je i velice pravděpodobné, že byli na jeho stavbu využiti trestanci.

DRUHÝ ŽIVOT
PALEČKOVA HRADU
NA RODINNÉ
FOTOGRAFII
Z ROKU 1969.
FOTO: SOUKROMÝ
ARCHIV

FOTO: ARCHIV
BEZPEČNOSTNÍCH
SLOŽEK

Dvořák, zvaný Paleček

František Paleček
(4. října 1920 Miličín – 4. května 1975 Praha)

Kdybychom hledali osobnost, která je ztělesněním paměti jáchymovských pracovních táborů, byl by jím právě Paleček. Snad každý politický vězeň o něm slyšel. Máme o něm tedy sice mnoho svědectví, ale většina je takzvaně z druhé ruky, a proto mohou být zavádějící.

Mezi politickými vězni byl František Paleček po desítky let znám jako **Albín Dvořák**, což bylo zřejmě krycí jméno. Jen neuvěřitelnou shodou okolností mu říkali Paleček, jenže to byla pouze přezdívka zesměšňující jeho malý vzrůst (165 cm). Při šetření nezákonnosti na Jáchymovsku v době pražského jara sice byla identita Dvořáka-Palečka vysvětlena, ale veřejnost se o tom nedověděla, takže se omyl tradoval ještě dlouho po roce 1989.

František Paleček pocházel z chudých poměrů. Jeho otec byl dělník a padl v Praze při květnovém povstání. Paleček byl za války nuceně nasazen v Německu. Kvůli pronášení součástek revolveru ruským zajatcům byl odsouzen na osmnáct měsíců vězení. Po propuštění byl nasazen do opevnovacích prací, odkud utekl. Po válce začal pracovat jako mzdový účetní. Do KSČ vstoupil v dubnu 1948, brzy se stal i členem Lidových milicí, v září 1949 byl přijat do Sboru národní bezpečnosti a v lednu 1950 byl přidělen do Jáchymova. Na táboře Mariánská se vypracoval na velitele stráže a v květnu 1951 byl jmenován velitelem tábora Rovnost. Funkci začal vykonávat 1. června.

Paleček byl obávaný kvůli své nevypočitatelnosti, zákeřnosti a tvrdosti. Mezi mírnější formy šikany patřily nekonečné nástupy, navíc vyžadoval vojenský dríl a disciplínu, a dokonce si líboval ve všemožném zkrášlování tábora (sběr kamínků na opravu výmolů, obklady lágrových baráků a okolí nástupišť velkými kameny vyvezenými z dolu nebo vysazování macešek). Vězně též všemožně týral, mlátil je do obličejů svazkem klíčů, nechával zavírat do korekce, hodiny stát v zimě na mrazu, či dokonce pranýřovat. Mírněji se měl k vězňům začít chovat až v průběhu roku 1953, po smrti Stalina a Gottwalda. V létě 1954 zažádal o přeložení do Prahy, kam odešel po krátkém vedení tábora Nikolaj. Argumentoval vyčerpáním z náročné služby i potřebami své rodiny.

Přeložen byl v říjnu 1954. Roku 1955 obdržel medaili Za službu vlasti. V roce 1958 přešel z věznění k VII. správě ministerstva vnitra a o několik let později ke IV. správě. V roce 1967 byl vyznamenán medaili Za zásluhy o obranu vlasti. V roce 1969 byl jmenován náčelníkem vyhodnocovací skupiny operačního oddělení na IV. správě federálního ministerstva vnitra. Ještě roku 1974 získal Čestný odznak SNB. V době pražského jara sice patřil mezi osoby vyšetřované v souvislosti s týráním vězňů v pracovních táborech, nebyl však nijak potrestán. Zemřel ve věku nedožitých 55 let.

PALEČKŮV HRAD - STAV U ROCE 2009. FOTO: MICHAL LOUČ

Kde býval ostnatý drát

(úryvek z článku)

Cestou lesem jsme přišli na planinu. Uprostřed kýčovitý model hradu. Takový, jaký si před 30, 40 lety stavěli v zahrádkách majitelé domků, kteří se nechtěli spokojit s obyčejným trpaslíkem.

- Tati, to je ohromný, já se tam skrčím a vyfoť mě, jako že jsem v tom hradě. Je to vlastně docela dobrý trik. Spoušť cvakla.

- Ať nám to nerozboříte!

Ani jsem si nevšiml těch několika domků u lesa se závorou nějakého závodu. - To jste stavěl vy, ptám se dědy s fajfkou.

- Ne, to je památka, postavili to tady trestanci.

- Tady byl lágř? A jak se jmenoval?

- Rovnost.

Rozhlížel jsem se dokola, nikde nic. - Ale to byl přece velký tábor, bylo v něm snad na 2 000 lidí. - To už je všechno dávno pryč.

Tak přece jen není možné vyhnout se tak úplně minulosti. Lesní cestou jsme došli k silnici, za ní byly holé pláně s kousky lesíků. A najednou byl pod námi dole Jáchymov.

PŘEMYSL JANÝR. KDE BÝVAL OSTNATÝ DRÁT. ZEMĚDĚLSKÉ NOVINY, 15. BŘEZNA 1968

Palečkův hrad jako logo

Historický význam takzvaného Palečkova hradu je nepochybný, a proto je ústředním motivem loga obnovené naučné stezky Jáchymovské peklo. Ideu Michala Louče do podoby loga rozvinulo grafické studio Kafka Design. Palečkův hrad na logu symbolizuje osudy politických vězňů z pracovních táborů, hvězda je atributem komunistické moci, která se dopustila tolika bezpráví, a květina symbolizuje vyjádření úcty a pokory na památku všech, kteří se z věznic a pracovních táborů nevrátili.

V době vzniku této výstavy již Národní památkový ústav v Lokti zpracoval 3D vizualizaci objektu a město Jáchymov připravuje jeho revitalizaci.

Vizuál 3D modelu

Dostupné on-line → skfb.ly/oxMwX

↓ OBĚTI TÁBORA ROVNOST

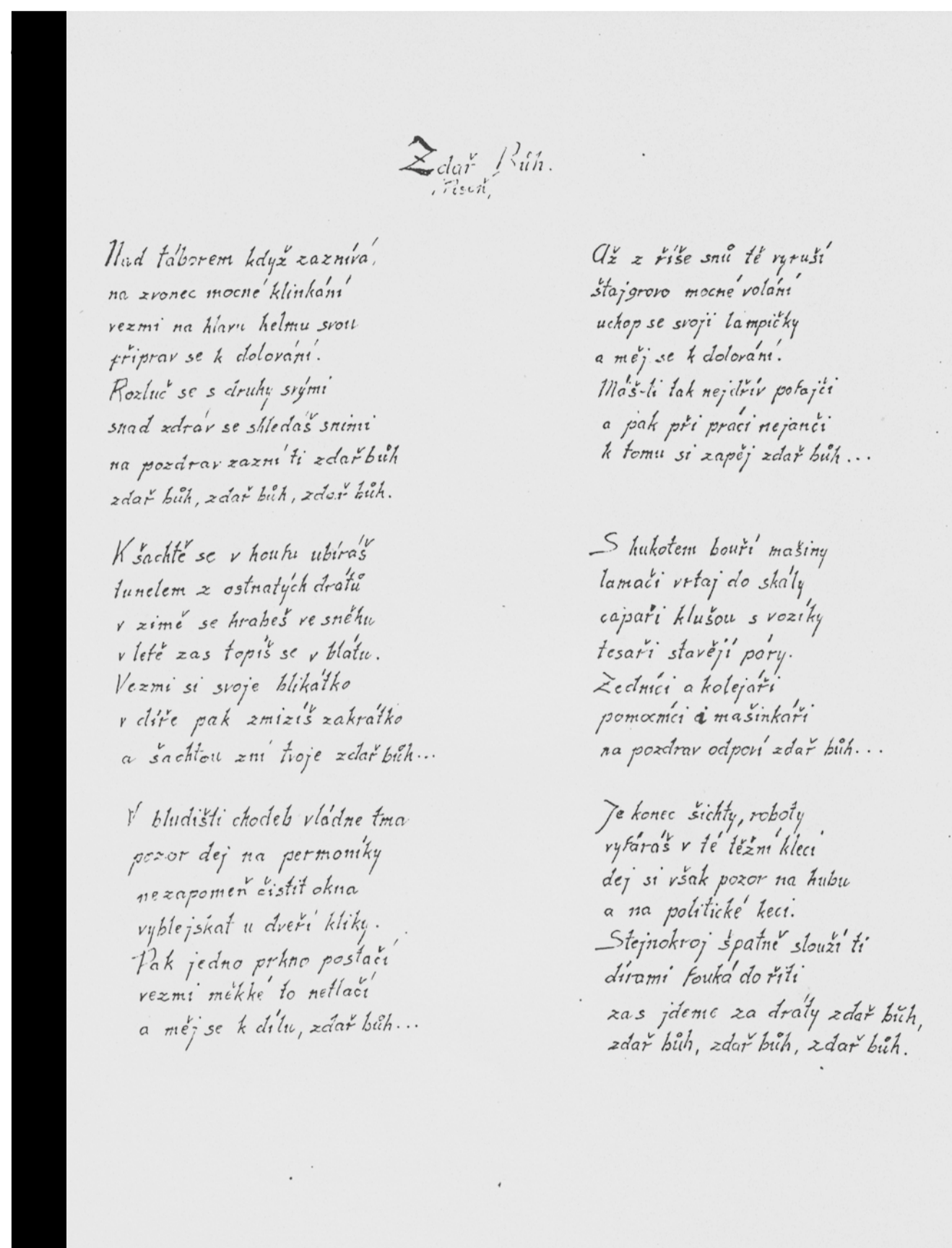

JOSEF BRYKS S MANŽELKOU TRUDIE BRYKSOUOVU U OLOMOUCI U ROCE 1947. ZDROJ: WIKIMEDIA COMMONS

Trestanci se v pracovních táborech vyrovnávali se špatnými hygienickými podmínkami, nedostatečnou lékařskou péčí a bezpečností práce či násilím ze strany dozorců nebo ostatních vězňů. Při práci v dolech mimo jiné hrozil pád horniny, výbuch, otrava či úraz elektrickým proudem. Přimo na táboře Rovnost byla k dispozici ošetřovna a vězni s těžkými zraněními byli převáženi na vězeňské oddělení nemocnice v Karlových Varech.

Přesný počet obětí z uranových oblastí na Jáchymovsku z let 1946–1961 se nejspíš již nedozvíme. Historik František Bártík ve svém výzkumu zdokumentoval 204 zemřelých nesvobodných pracovních sil na Jáchymovsku, z toho 189 trestanců (politických, kriminálních a retribučních), čtrnáct německých válečných zajatců a jednoho chovance z tábora nucených prací. Mezi jáchymovskými tábory byl největší počet obětí zaznamenan právě na Rovnosti: 28 trestanců a čtyři němečtí váleční zajatci.

V případě mnoha politických vězňů je zdokumentováno odmítnutí navrácení ostatků jejich rodinám.

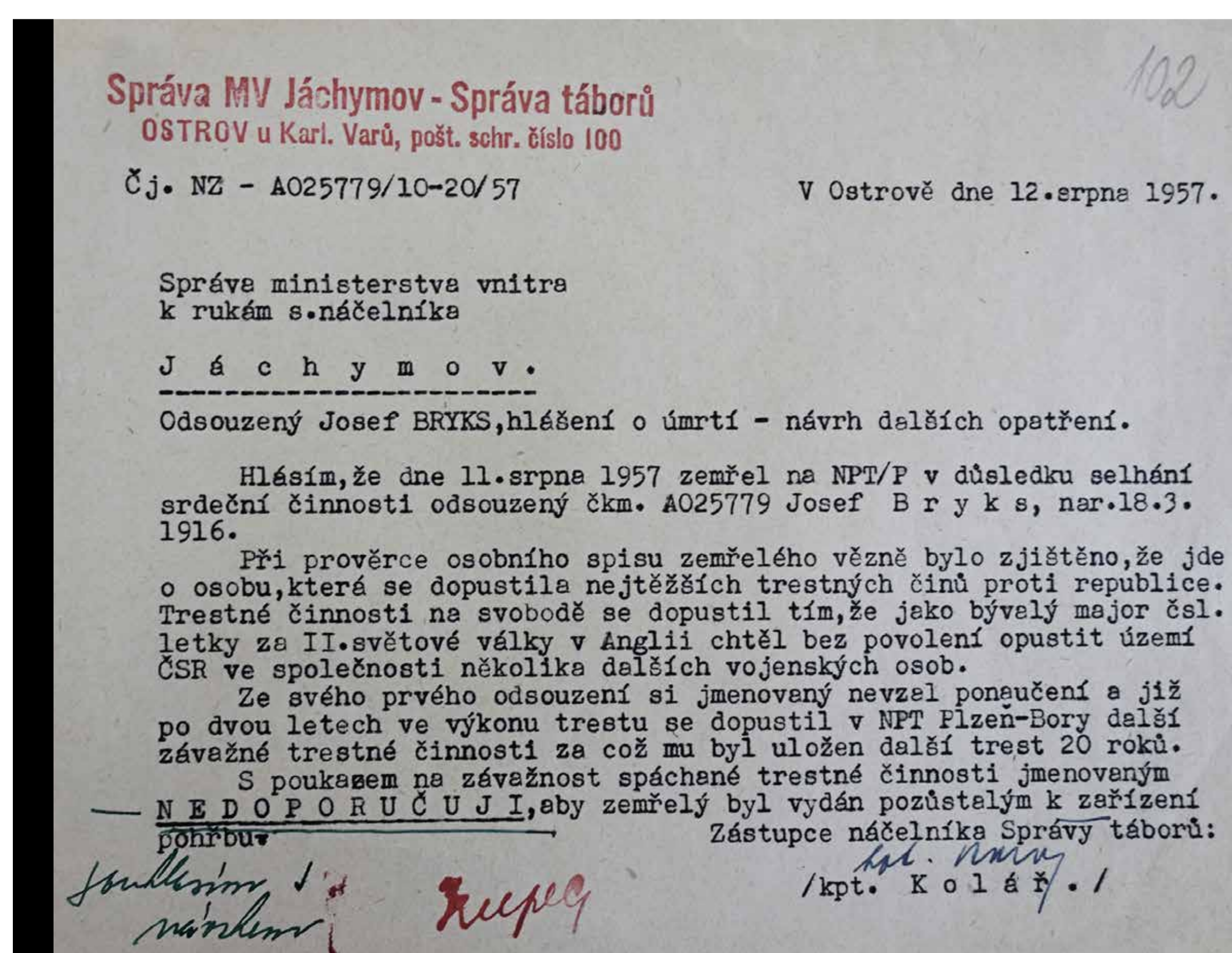

BÁSEŇ JOSEFA KULHAVÉHO

”

Jako trestanci jsme dostávali přidělována díla ta nejhorší, kde nechťeli civilové již dělat. Buď velmi nebezpečná anebo kde se špatně dělalo a postupovalo tak, že by si tam oni málo vydělali. Však taky úrazy, i smrtelné, byly většinou u vězňů. Ponejvíce zranění nebo úplné zasypání sesutou horninou následkem špatného zajištění výdřevou a hodně případů způsobených vozíky, takzvanými hunty. (...) Podobných závalů se tam stalo mnoho a právě, že se jednalo o trestance, vždy výsledek šetření zněl – úraz z vlastní neopatrnosti a vlastní vinou. K té práci jsme byli přinuceni násilím, tak čí to byla vina? Přimáčknut vozíkem, zabít při odstřelu, zraněn uvolněnou hlušinou z násypného komínu a mnoho jiných úrazů, kterým vyzábly trestanec nemohl čelit.

JOSEF KULHAVÝ: [VZPOMÍNKY]. RUKOPIS, S. 75, 77

ZDROJ: NÁRODNÍ ARCHIV

Josef Bryks (18. března 1916 Laštany – 11. srpna 1957 Ostrov)

Důstojník československého letectva, za druhé světové války příslušník britského Královského letectva, proslulý svými útekými z německého zajetí a politický vězeň československého komunistického režimu. V letech 1936–1937 vystudoval Vojenskou akademii v Hranicích. Po pilotním výcviku nastoupil k 33. stíhací letce v Olomouci. Po vypuknutí druhé světové války odešel takzvanou balkánskou trasou do Francie, ale do francouzské kapitulace se nestihl zapojit do bojů a byl evakuován do Velké Británie. Stal se stíhacím pilotem u 242. kanadské stíhací perutě a 310. československé stíhací perutě. Dne 17. června 1941 jej nad okupovanou Francií sestřelil německý stíhač Adolf Galland. Celkem čtyřikrát se pokusil o útek ze zajetí, včetně takzvaného velkého útoku z tábora Stalag Luft III v březnu 1944. Po válce se do Československa vrátil i s britskou manželkou Trudie (1920–2011). Roku 1946 se jim narodila dcera Sonia. Po komunistickém převratu se Trudie se Soniou podařilo odejít do Anglie, ale Josef Bryks byl v květnu 1948 zatčen a v politickém procesu odsouzen na deset let. V květnu 1950 byl v případě takzvané borské vzpoury odsouzen na dalších dvacet let. Do pracovního tábora Rovnost byl poslán v roce 1955. Svým vězňům se snažil klást odpor, za což byl opakovaně kázeňsky trestán. Později začal plnit a překračovat pracovní normy, aby mohl podporovat nemocného otce a manželku. Brzy mu to však zneškodnila změna předpisů. Tvrdá práce, pobyty v korekci, deprese či celkově špatný zdravotní stav se projevil rozvojem srdečního onemocnění. V noci z 11. na 12. srpna 1957 Josef Bryks zemřel v táboře Rovnost na infarkt ve věku pouhých 41 let.

Jeho ostatky byly zpopelněny, ale urna nebyla vydána rodině. Až roku 2009 historikové Aleš Kýr a Alena Kafková vypátrali, že jeho urna byla v roce 1965 tajně pohřbena do společného hrobu na hřbitově v Praze-Motole.

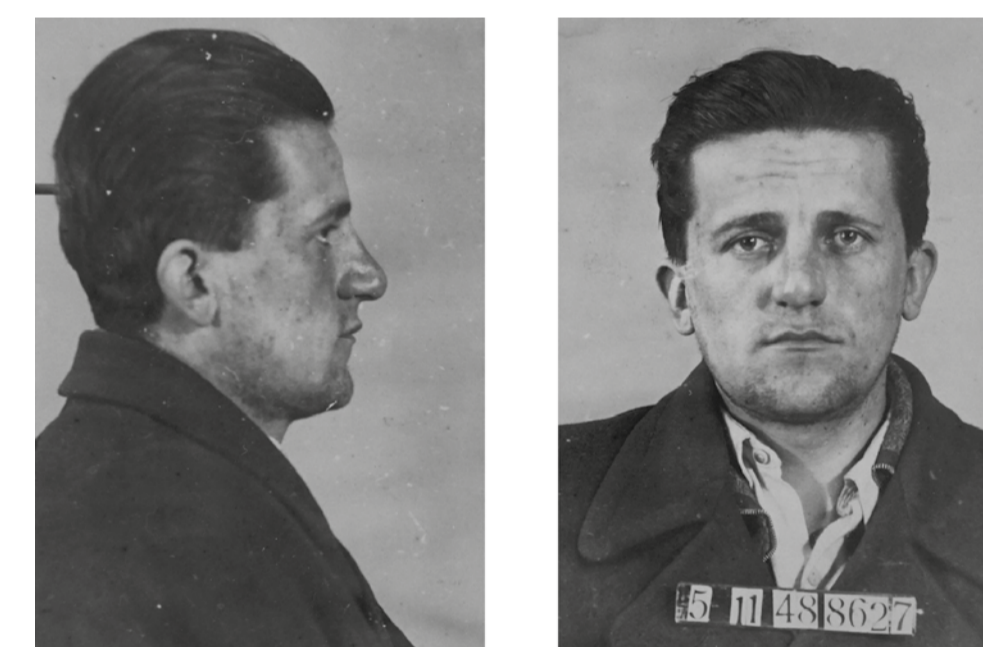
Je nositelem řady vyznamenání, včetně Řádu Bílého lva a Řádu britského impéria. Bryksovy osudy přibližuje britský film *Srdce v zajetí* (režie Basil Dearden, 1946), dokument *Muž, který přecenil českou duši aneb Útěk Josefa Brykse* (režie Jan Novák, 2007) nebo publikace *Na útěku. Neuvěřitelný příběh Josefa Brykse* (Josef Navara, Miroslav Kasaček, Host, 2014).

Zdeněk Macán (28. července 1928 Unějovice – 4. května 1950 Lisková)

Po studiu měšťanky a obchodní školy pracoval jako řidič ve firmě svého otce. Od října 1947 bydlel v obci Černá Řeka, kde autem svázal dříví na pilu. V červenci 1948 uprchl do západní okupační zóny Německa s kamarádem Vlastimilem Šmajstrem a dvěma příslušníky SNB. Skončil v uprchlickém táboře, odkud podnikl dvě cesty do Československa se zpravodajskými úkoly. Při druhé cestě byl zatčen a v lednu 1949 odsouzen na patnáct let.

Odpoledne 25. dubna 1950 Macán utekl z odloučeného pracovního útvaru tábora Rovnost. Dne 4. května 1950 se u osady Lisková pokusil přejít hranici do západní okupační zóny Německa. Místo nevolil náhodně, bylo asi tři kilometry od Černé Řeky, tamní lesy dobře znal. Při přechodu měl několik společníků. Dle dobového záznamu v 15.00 velitel útvaru Pohraniční stráže Lisková spatřil tři muže asi 450 metrů od hranice a vyslal za nimi hlídku. Když muži nezastavili ani po opakované výzvě, pohraničníci začali střílet. Zdeněk Macán byl zasažen do prsou a zemřel. O dva dny později byl pohřben na hřbitově v Nemanicích. Další dva muže hlídka zadržela. Byli to civilní pracovníci dolu Rovnost Michal Ivanik a řidič Tomáš Juraj.

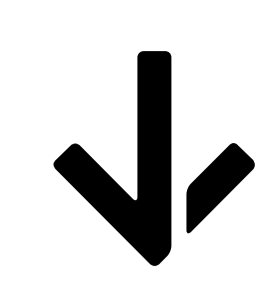
Josef Sazama (26. června 1926 Staňkov – 16. července 1951 důl Rovnost)

Kriminální vězeň. Po obecné a měšťanské škole pracoval jako pomocný dělník. V prosinci 1947 v Ledvicích „oloupil dva staré líci o peněžitou hotovost a o potraviny a přivodil při tom těžké zranění“. Proto byl v říjnu 1948 za loupež odsouzen na dvacet let. V pracovním táboře Rovnost pracoval v hlubíně jako bagrista-lamač. Jako úderník se snažil plnit vysoké pracovní závazky. Dne 16. července 1951 Josef Sazama zemřel po úrazu na pracovišti v odloučeném pracovním útvaru na šachtě Daniel. Jeho vězeňský spis nehodu popisuje následovně: „Při prodlužování koleje na díle, náhle se uvolnilo větší, cca 12 vozů, hlušiny ze strany a stropu na odlučných plochách, které před sesutím nebyly viditelné, při čemž byl jmenovaný zasypán a smrtelně zraněn.“ Při nehodě zemřel ještě vězeň Miroslav Bor (1929–1951), odsouzený za opuštění republiky.

Květoslav Kyzlík (23. dubna 1925 Chocet – 17. června 1957 Jáchymov)

Politický vězeň a účastník protikomunistického odboje. V roce 1945 maturoval na lesnické škole v Písku a stal se členem sociální demokracie. Roku 1947 začal studovat přírodovědeckou fakultu, roku 1948 přešel na Vojenskou inženýrskou akademii v Praze, avšak ze studia byl vyloučen kvůli padělání. Na jaře 1949 odešel do Rakouska. V červenci 1949 se do Československa vrátil se zpravodajskými úkoly od britské tajné služby, ale na konci srpna byl zatčen v Novém Liskovci. Státním soudem v Praze byl za velezradu odsouzen na osmáct let a Státní soud v Brně mu následně udělil ještě čtyřletý dodatkový trest. V pracovním táboře Rovnost pracoval jako pomocný dělník v hlubíně. Dne 17. června 1957 zemřel na pracovišti na třetím patře dolu Rovnost. Dle vězeňského spisu bylo příčinou smrti krvácení do slinivky břišní. Urna s jeho popelem byla tajně uložena do společného hrobu na hřbitově v Praze-Motole.

3D MODEL PRACOVNÍHO TÁBORA ROVNOST

FOTO: ÚSTŘEDNÍ ARCHIV ZEMĚMĚŘICTVÍ A KATASTRU

Pro tvorbu digitálního modelu reliéfu Rovnosti, který je k nahlédnutí na tomto výstavním panelu, bylo využito radarového snímání povrchu, konkrétně dat vesmírné mise NASA SRTM (Shuttle Radar Topography Mission). Jsou poskytována v prostorovém rozlišení 30 metrů na pixel.

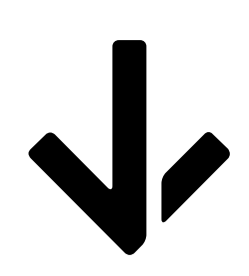
Digitální model povrchu (včetně objektů budov na něm) byl zpracován v prostředí SketchUp 8. Model byl vytvořen na základě dochovaných poznatků o pracovním táboře a také na základě georeferencovaného leteckého snímku z padesátých let minulého století, jenž posloužil jako velmi přesný podklad s detailními rozměry objektů. Analýzy a měření objektů proběhly v GIS (Geografický informační systém) softwaru QGIS.

Výsledný model byl následně texturován pomocí fotografií, které byly nasnímány v podobných dochovaných lokalitách. Textury byly před samotným procesem texturování zpracovány a upraveny v prostředí GIMP, jež umožňuje pracovat s rastrovou grafikou. Finální model byl následně naimportován do vizualizační platformy Lumion, ve které je možné nastavit počasí, vegetaci, stíny, roční období a speciální efekty a následně renderovat snímky, fotografie či panoramatické pohledy.

Tímto zpracováním přibližujeme podobu trestaneckého pracovního tábora z doby největšího rozmachu přilehlé důlní šachty Rovnost.

ZDROJ: E04LANDSCAPE, KATEDRA APLIKOVANÉ GEOINFORMATIKY A KARTOGRAFIE PŘÍRODOVĚDECKÉ FAKULTY UNIVERZITY KARLOVY

POLITIČTÍ VĚZNI V TÁBOŘE ROVNOST

Tábor Rovnost patřil s kapacitou kolem 1 300 osob mezi největší pracovní tábory při uranových dolech na Jáchymovsku. Za dvanáct let existence jím prošly tisíce vězňů (přesné číslo neznáme), a to jak lidé odsouzení za kriminální delikty, tak osobnosti uvězněné z politických důvodů a příslušníci protikomunistického odboje. Kromě osob zachycených v samostatných medailoncích bychom mohli dále jmenovat malíře a scénografa Bedřicha Bartáka (1924–1924), letce Miroslava Brychcína, účastníka francouzského protinacistického odboje Jaroslava Čermáka (1929–2011), slovenského generála Vojtecha Gejzu Danieloviče (1904–1955), báňského odborníka a prvního ředitele Jáchymovských dolů Bohuslava Hegnera (1892–1971), malíře Zdeňka Dvořáčka (1929–1988), germanistu Eduarda Göldstückera (1913–2000), velitele 311. bombardovací perute britského Královského letectva Jana Kostohryze (1911–1978), navigátora Královského letectva Bedřicha Kružička (1909–1971), lékaře, spisovatele a fotografa Františka Kubicu (1909–1973) či Stanislava Stránského (1922–2012), iniciátora vzniku čestného pohřebiště na Dáblíckém hřbitově.

BÝVALÍ POLITIČTÍ VĚZNI FRANTIŠEK WIENDL, HANA TRUNCOVÁ A ZDENĚK MANDRHOLEC PŘI SLAUNOSTNÍM ODHALOVÁNÍ ÚVODNÍHO PANELOU OBNOVENÉ NAUČNÉ STEZKY JÁCHYMOUSKÉ PEKLO U ROCE 2015. FOTO: ONDŘEJ BESPERÁT

FOTO: SOUKROMÝ ARCHIV MICHALA LOUČE

Josef Čech
(20. dubna 1930 Zlín Kudlov – 15. ledna 2016 Pardubice)

Účastník protikomunistického odboje a politický vězeň. Po vyučení obchodním příručím nastoupil do obchodu pana Březiny, který byl po únoru 1948 znárodněn a sám Březina byl uvězněn poté, co mu byl podstrčen protistátní leták. Josef Čech se stal vedoucím po něm. V roce 1950 při inventuře vyšlo manko, které se rozhodl splatit z vydělku brigády v uranových dolech. V práci na dole Svornost se spřátelil s tamními politickými vězni. Dokonce se setkal s uvězněným vedoucím Březinou. Začal politickým vězňům pomáhat. Pašoval dopisy i balíčky s potravinami a cigaretami. S dalšími čtyřmi civilními pracovníky dolu připravil útěk zpravodajského kurýra Jiřího Křivánka. Útěk se uskutečnil 14. února 1951. Josef Čech byl po několika dnech zatčen, krutě vyslýchán na Mariánské a později odsouzen na patnáct let. Prošel pracovními tábory Rovnost a Vojna. Propuštěn byl na amnestii v roce 1960. Brzy byl uvězněn podruhé. S kolegy v práci poslouchal Rádio Svobodná Evropa a kritizoval komunistickou diktaturu. Pro pobuřování byl odsouzen na dva roky, ale díky amnestii byl propuštěn po třech měsících. Poté přes třicet let pracoval ve slévárnách.

Jan Haluza
(14. července 1914 Šternov – 25. srpna 2011 Zlín)

Právník, sportovec a politický vězeň. V mládí byl vynikajícím sportovcem a československým reprezentantem v atletice. Získal devět titulů mistra republiky. Medaile přivezl z katolických olympiád ve Vídni a Lublani. Během působení v atletickém klubu SK Baťa Zlín se stal prvním a jediným trenérem Emila Zátoka. Ten sám později řekl: „Nebyť Haluzy, nebylo by Zátoka.“ Po válce byl Haluza členem lidové strany a předsedou Krajského výboru lidové mládeže Zlínska. Po únoru 1948 byl zatčen a ve vykonstruovaném procesu odsouzen na šest let. Při výsleších v Uherském Hradišti byl mučen elektrickým proudem. Prošel několika pracovními tábory na Jáchymovsku (Vykmánov, Eliáš, Mariánská, Bratrství a nakonec Rovnost). Propuštěn byl v roce 1954. K právnícké praxi se mohl vrátit až v šedesátých letech. Po roce 1989 se podílel na obnově Tělovýchovné jednoty Orel. Je nositelem Řádu Tomáše Garrigua Masaryka.

Zdeněk Mandrholec
(1. dubna 1930 Přerov)

Účastník protikomunistického odboje a politický vězeň. Vystudoval obchodní školu. S komunistickým převratem nesouhlasil a zvažoval emigraci. V roce 1953 byl zatčen a odsouzen na deset let pro velezradu kvůli členství protirežimní skupině. Šest a půl roku strávil v jáchymovských pracovních táborech Nikolaj, Rovnost a Mariánská, z toho v Rovnosti přes dva roky, kde pravidelně pracoval na dvanáctém patře v hloubce 660 metrů. V květnu 1960 byl propuštěn na amnestii. Po propuštění nevážil ani padesát kilogramů. Následně až do důchodu pracoval v podniku Pozemní stavby. Večerně si dodělal průmyslovou školu. Po roce 1989 byl předsedou karlovarské pobočky Konfederace politických vězňů. Zásadně se zasloužil o záchranu Věže smrti, drtírný uranové rudy ve Vykmánově, která byla prohlášena Národní kulturní památkou. S Františkem Wiendlem a Hanou Truncovou patří mezi kmotry obnovené naučné stezky Jáchymovské peklo. S obrovským nasazením se věnoval přednáškám pro studenty a zájemce o osudy politických vězňů a jáchymovských táborů. Za dlouholetou činnost v oblasti bezbariérového užívání staveb byl roku 2018 nominován na zvláštní cenu Mosty.

”

Na jaře 1956, bylo to koncem května, mě transportovali zpět do hor, a to na tábor Rovnost. Stavěla se tam tehdy převlékárna, takzvaná řetízárna. Byla to vymoženost, neboť muklové by již nemuseli sušit hadry po vyfárání na címrách nebo na chodbách, ale právě tady, kde by se vytáhly na řetízcích do výše a do příštího dne by proschly. Pracoval jsem tu jako přidavač. Dvěma muklům, bývalým policajtům, kteří si tu práci velmi hlídali, jsem přidával maltu a tvárnice.

JAN WIENDL A FRANTIŠEK WIENDL:
OPLOCENÝ ČAS. VZPOMÍNKY POLITICKÉHO VĚZNĚ.
REVOLVER REVUE, 2023, S. 134

FOTO: SOUKROMÝ ARCHIV MARIE BOŘEK-DOHALSKÉ

Jiří Bořek-Dohalský
(18. února 1914 Domažlice – 27. října 1990 Lysá nad Labem)

Právník, šlechtic a politický vězeň. Kořeny hraběcího rodu Dohalských sahají do 14. století. Rodina měla pozitivní vztah k masarykovskému Československu. Za své postoje byla tvrdě perzekuována za nacismus i komunismus. Otec František Bořek-Dohalský (1887–1951) působil jako diplomat ve Velké Británii a v Rakousku, kde se po druhé světové válce stal nakrátko i vyslancem. Jiřího strýc Antonín Bořek-Dohalský (1889–1942) byl arcibiskupský kancléř a kanovník svatovítské kapituly, druhý strýc Zdeněk Bořek-Dohalský (1900–1945) novinář Lidových novin. Bratři Dohalští se zapojili do protinacistického odboje. František byl roky vězněn a z koncentračního tábora Dachau se vrátil s podlomným zdravím. Antonín byl zavražděn v Osvětimi a Zdeněk popraven v Terezíně. Jiří Bořek-Dohalský vystudoval práva a po válce pracoval jako odborový rada v kanceláři prezidenta Edvarda Beneše. V roce 1950 byl zatčen a v politickém procesu odsouzen na sedmáct let. Prošel několika věznicemi a tábory: Vykmánov, Rovnost, Nikolaj, Svornost, Bratrství a Mariánská na Jáchymovsku a Bytíz na Příbramsku. Závěr trestu strávil v Leopoldově. V roce 1960 byl propuštěn na amnestii. Nejprve pracoval jako skladník, později jako podnikový právník.

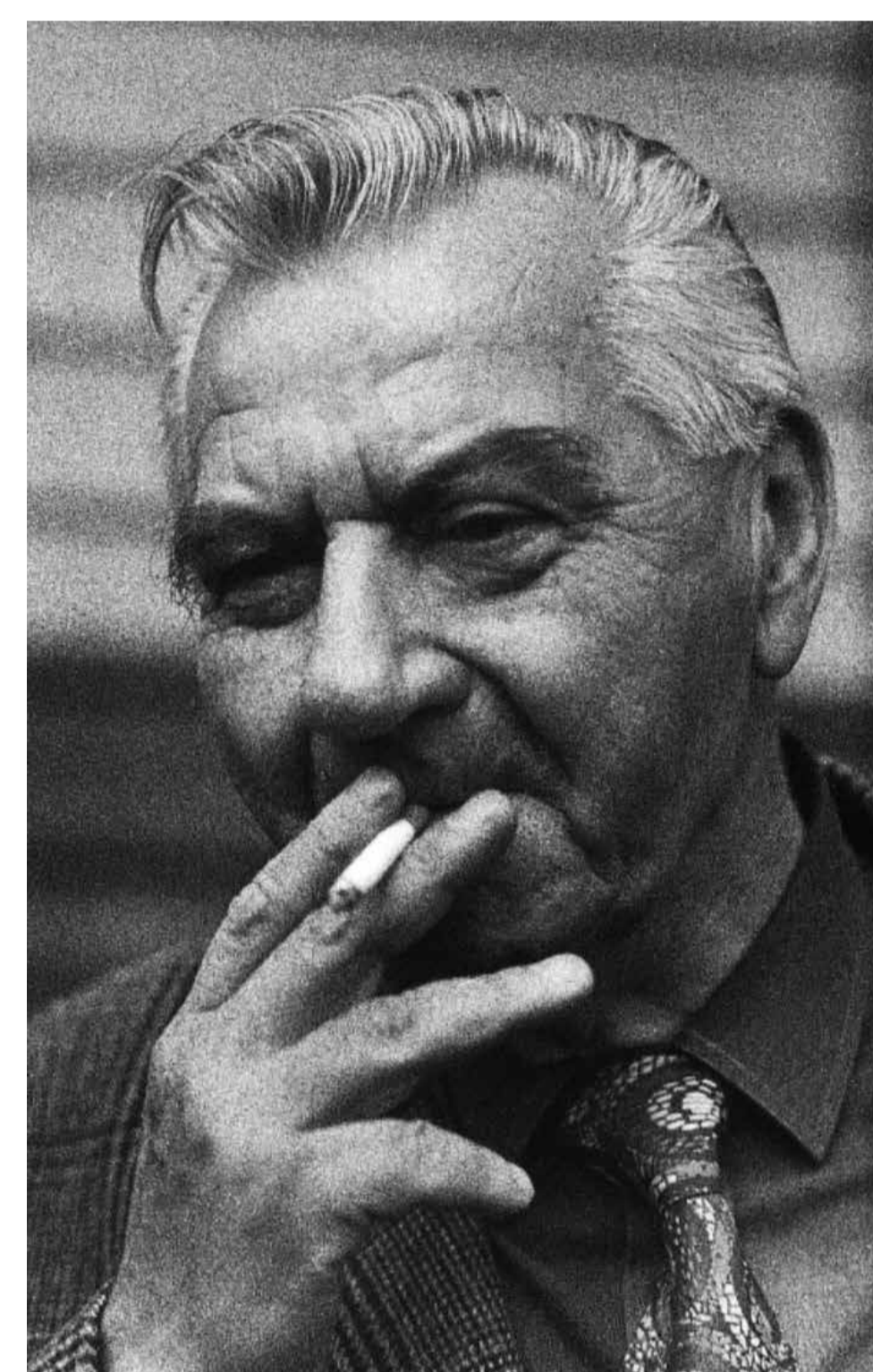

FOTO: KAREL MEISTER

Zdeněk Kessler
(29. prosince 1926 Brno – 25. srpna 2003)

Právník a předseda Ústavního soudu ČR, účastník protikomunistického odboje a politický vězeň. Za války byl nuceně nasazen do průmyslu a v dubnu 1945 do kopání zákopů kolem Brna. Po studiu práv nastoupil jako právník do Elektromontážních závodů. V rámci Masarykovy sociologické společnosti se podílel na vytvoření studentské skupiny, která brněnským poslancům připomínkovala návrhy zákonů a vydávala pro ně i interní časopis. Po komunistickém převratu část členů skupiny odešla do exilu a část, včetně Kesslera, v její činnosti pokračovala. Některé své materiály tajně posílala do zahraničí. V roce 1953 byl Zdeněk Kessler v politickém procesu odsouzen na sedmáct let. Věznění strávil v pracovních táborech při uranových dolech Nikolaj a Rovnost. Propuštěn byl v roce 1960 na amnestii. Až do pražského jara musel pracovat jako závozník a skladník, později jako právník a specialista pro ekonomii a organizaci. Po pádu režimu se zapojil do vzniku Občanského fóra a Konfederace politických vězňů ČR. Roku 1990 byl zvolen poslancem, roku 1992 byl jmenován prezidentem Václavem Havlem soudcem Ústavního soudu a o rok později jeho předsedou. Mimo jiné je nositelem Řádu Tomáše Garrigua Masaryka a francouzského Řádu čestné legie.

František Wiendl
(31. prosince 1923 Klatovy)

Příslušník druhého a třetího odboje, politický vězeň. Vystudoval průmyslovou školu stavební v Plzni. Za druhé světové války se zapojil do odbojové skupiny Lidice založené svým otcem Františkem Wiendlem starším. Právě otec ho učil dívat se kolem sebe a nazývat věci pravými jmény. Po komunistickém převratu se zapojil i do protikomunistického odboje. V prosinci roku 1950 byl odsouzen na osmáct let v procesu se zpravodajským kurýrem Aloisem Suttým (popraven 12. dubna 1951) za to, že převáděl lidi přes šumavské kopce do Bavorska. Šest let strávil v jáchymovských uranových dolech (Eliáš, Nikolaj, Vykmánov II – Věž smrti, Vykmánov I a Rovnost), další čtyři roky v pankrácké věznici. Pracoval ve vězeňské projekční kanceláři (slangově „Plánovačka“). Domů se vrátil 14. dubna roku 1960, asi tři týdny před rozsáhlou amnestií. Ve stavebnictví pracoval až do svých devětašedesáti let. Po pádu režimu spoluzaložil pobočku Konfederace politických vězňů v Klatovech, později se stal jejím předsedou a čestným předsedou celé Konfederace. Se Zdeňkem Mandrholecem a Hanou Truncovou patří mezi kmotry obnovené naučné stezky Jáchymovské peklo. Je držitelem Řádu Tomáše Garrigua Masaryka. Jeho životní osudy zachycuje knižní rozhovor *Oplocený čas* (Revolver Revue, 2023), na němž spolupracoval se svým synem Janem Wiendlem.

FOTO: WIKIMEDIA COMMONS